

Om læring og indsigt fra krig

(Særunummer af Fra Krig og Fred)

Dansk Militærhistorisk Kommission og Forsvarsakademiet

Bind II

Artikel:

Kontrol af rum ved bevægelig kamp: 501 Parachute Infantry Regiments (PIR) kamp for at holde forsyningslinjerne åbne under operation Market Garden

Forfatter:

Allan Slott Rasmussen©

Søgeord:

101 Division; 501 Regiment; XXX Korps; Anden Verdenskrig; Hell's Highway; Holland; Luftbårne Operationer; Market-Garden; Operationens grundprincipper; Rumsikring; Tyskland; Veghel

Kontrol af rum ved bevægelig kamp: 501 Parachute Infantry Regiments (PIR) kamp for at holde forsyningslinjerne åbne under operation Market Garden

“We have been battling furiously. The Germans have been doing their utmost to cut off the British supply lines. Our mission is to keep them open.” (Staff Sergeant E. Jurecko i sin dagbog den 23. september 1944)¹

Efter de Allierede luftlandsætninger i Holland i september 1944 skulle det let bevæbnede og fodmarcherende amerikanske 501 Faldskærmsinfanteriregiment (501 PIR) løse en kampopgave, som ikke var forudset i noget datidig amerikansk reglement.² Regimentet skulle sikre et så stort rum omkring den forsyningsakse, som var blevet erobret ved luftlandsætningerne, at dette ikke kunne ske ved kamp fra stationære posteringer. Målet kunne kun nås gennem en energisk anvendelse af en aggressiv bevægelig kamp. Indsatsen hindrede i perioden 17.-25. september 1944, at tyskerne opnåede en konsolideret kontrol over vejnettet mod nord.³

Det efterfølgende skal give et eksempel på, hvordan en analyse af et krigshistorisk taktisk eksempel kan gribes an til støtte for undervisningen på Hærens Officersskole. For at sikre øget læsevenlighed vil en række begreber, bl.a. taktiske, blive forklaret i noterne.

Analysen vejledes af almindeligt anvendt professionsteori samlet i *“Operationens grundprincipper”*.⁴ I overensstemmelse med praksis på Officersskolen undersøges eksemplet ud fra få grundprincipper. Analysen gennemføres så vidt muligt kronologisk, men af hensyn til sammenhængen i enhedernes operationer vil der være afvigelser herfra. Ved afslutningen af analysen søges afklaret, i hvilken grad 501 PIR's optræden afspejlede grundprincipperne. Til slut fokuseres på mulighederne for at uddrage almen professionel læring, og der opstilles nye undersøgelsesperspektiver.

For en linjeofficer bør formen være bekendt, mens indholdet forhåbentligt vil inspirere ved at være nyt. Artiklen skal både kunne anvendes i krigshistorieundervisningen på Hærens Officersskole og for andre læsere kunne give indblik i, hvordan der arbejdes med faget på skolen.

Valget af eksemplet

En række velsælgende forfattere som bl.a. Cornelius Ryan har beskrevet operation Market-Garden, og forfatterne er i store træk enige i, at operationen fejlede overordnet, bl.a. fordi XXX Britiske armekorps (XXX Korps) trængte for langsomt frem. De førnævnte forfattere er samtidig enige om, at operationen tillige fejlede på lavere niveau, bl.a. ved at den britiske 1. Luftbårne Division ved Arnhem ikke opnåede at erobre og holde en overgang over Nedre Rhin.⁵ Der er ligeledes en grad af enighed om, at den amerikanske 82. Luftbårne Division løste hovedparten af de stillede opgaver, men ikke den logisk set afgørende hovedopgave at sikre Nijmegenbroen i tide.

Derimod er den amerikanske 101. Luftbårne Divisions (101. Divisions) løsning af sin opgave kun fortalt i begrænset omfang. Her er ikke tale om en helt eller delvis fejlslagen operation. Man kan snarere ved læsning af de mest kendte skildringer få indtryk af, at divisionen ikke var involveret i væsentlig grad.⁶ Heroverfor står bl.a. beskrivelser af Rapport, Koskimaki og Kershaw samt Didden og Didden/Swarts,⁷ der sammen med 101 DIV tabstal⁸ fortæller historien om løsningen af en krævende opgave i tiden efter erobringen af målene for divisionens landsætning. En af divisionens enheder var 501 Faldskærmsinfanteriregiment (501 PIR). Regimentets indsættelser er ikke dækket samlet af et eksisterende værk,⁹ men såvel kampenes intensitet og omskiftelighed som regimentets måde at løse sin opgave retfærdiggør denne nærmere undersøgelse. Tyskerne skulle afskære forsyningsvejene til de forreste angribende allierede enheder, og den amerikanske division med bl.a. 501 PIR skulle hindre, at dette skete.

For at uddrage professionel læring af eksemplet undersøger vi, hvad amerikanerne havde succes med, og hvor de fejlede.

Men hvordan kan dette overhovedet være relevant? Danske hærenheder vil jo næppe nogensinde blive indsat i en opgave og situation som 501 PIR's i september 1944. Dette må afvises som en overfladisk og derfor forkert opfattelse. Taktisk set svarer regimentets daværende opgave og vilkår til, hvad den danske hær ofte møder i nutiden, uanset at den operative ramme nu er anderledes.

De taktiske vilkår og opgaven dengang har reelt flere lighedspunkter med opgaver, der er blevet løst af danske enheder i både Irak og Afghanistan. Enhederne indsattes i posteringer, patruljer eller måske angreb fra bevægelse¹⁰ bl.a. for at sikre manørefrihed og sikkerhed på forsyningsvejene. I Holland i september 1944 skulle 501 PIR holde Hovedvej 69 åben.¹¹ I Irak skulle de danske enheder bl.a. medvirke til at sikre Hovedvej 6, i Afghanistan primært Hovedvej 1, og i Mali skal FN-styrken også holde lange sårbare LLOC¹² åbne mellem operationsbaserne. Som dengang i 1944 har opgaverne skullet og skal løses i så store områder, at en stationær, defensiv fremgangsmåde ikke kan være det komplette taktiske svar. Hverken amerikanerne eller sidenhen danskerne havde rådighed over styrker, der kunne sikre en sammenhængende kamp i hele operationsrummet. Hverken amerikanerne eller danskerne rådede over afbalancerede enheder med alle støt-

tevåben, og derfor måtte man søge alternativer.¹³ Det var dengang og er ofte nu nødvendigt at tage initiativet og trænge ind på livet af fjenden.

Udgangspunktet i hvert afsnit er en kort diskussion af, hvad målet med den konkrete taktiske delopgave var i den pågældende fase af operationen. Såfremt delopgaverne blev løst, var der mulighed for, at hovedopgaven som helhed kunne løses. Afgræsningen af rum,¹⁴ der beskrives i næste afsnit, understreger, at enhederne var tvunget ud i taktisk manøvre mod stort set alle verdenshjørner. Opgaven og rummets størrelse stillede krav om bevægelse. Da de tyske modforanstaltninger ligeledes kunne komme fra alle retninger og på forskellige tidspunkter, måtte regimentets enheder indsættes bevægeligt og offensivt, da det var umuligt at forsvare hovedvejen i hele dens længde imod samtidige angreb fra øst og vest.

Opgaven var at holde tyske enheder længst muligt væk fra vejen, og når dette mislykkedes, blev formålet at tvinge tyske enheder væk fra stillinger, hvorfra de kunne beskyde hovedvejen. Endvidere var amerikanerne talmæssigt underlegne,¹⁵ dette specielt med hensyn til tungere våbensystemer.¹⁶

Metode

Behandlingen af eksemplet afgrænses til det taktiske niveau.¹⁷

Herudover præciseres eksemplets konkrete afgrænsninger med hensyn til tid, rum og organisatorisk fokus.

Derefter gives det teoretiske grundlag og analyseparametre kort, og der opstilles bl.a. et antal spørgsmål til undersøgelse. Undersøgelsens kerne er at afdække, hvordan vores grundprincipper om målet, offensiven og bevægelse illustreres af 501 PIR's optræden. Her diskuteres det, i hvilket omfang efterlevelsen af disse grundprincipper påvirker hinanden. De opstillede spørgsmål til undersøgelse skal fokusere analysen og samtidig bidrage med facetter, idet de ikke kan besvares blot med ja eller nej. Dette bidrager til at give den professionelle læring nuancer.

Den egentlige analyse rettes mod 501 PIR's indsættelser i kamp, og her med særligt fokus på I bataljon. Dette gennemføres kronologisk, hvor hvert grundprincip analyseres i et underafsnit, men der vil til tider være overlappende betragtninger, hvilket er i god forlængelse af opfattelsen i den danske hærs grundlæggende taktiske reglement, Feltreglement-I (FR-I), hvor det konstateres, at grundprincipperne påvirker hinanden.¹⁸ Til tider inddrages aspekter fra såvel 101. Divisions og højere niveau for at skabe yderligere baggrund for at undersøge 501 PIR's opgaveløsning.

I den sidste del af artiklen diskuteres og kritiseres fællestræk ved kampindsættelserne med henblik på at afklare, i hvilken grad læring fra eksemplet kan ses som almengyldig, eller om der er tale om så specielle forhold, at dette ikke eller kun meget begrænset er tilfældet. Afslutningsvist opstilles yderligere undersøgelsesperspektiver.

Kildegrundlaget er primært amerikansk, herunder en række førstehåndskilder og en del andenhåndskilder, der dækker forskellige taktiske eller operative per-

spektiver. Der suppleres dog med en række tyske kilder, som f.eks. krigsdagbøger (KTB) på korpsniveau samt de tyskfokuserede bøger af Didden, Didden/Swarts og Kershaw.¹⁹

Afgrænsninger

Tid

Analysens første naturlige fokus er fasen fra luftlandsætningen indledtes til erobringen af de indledningsvise mål. Dette skete om eftermiddagen og aftenen den 17. september. Der lægges vægt på begivenhederne, da tyskerne reagerede efter den indledningsvise overraskelse. Ved ankomsten af tyskernes "Alarm-Einheit" den 17. september aften²⁰ indledtes interaktionen mellem de amerikanske aktioner, de tyske reaktioner og de amerikanske modreaktioner.²¹

Artiklen dækker perioden frem til 25. september, hvor det tyske angreb på Eerde endeligt blev afvist, og 501 PIR blev trukket ud af kampen om hovedvejen.²² I starten af oktober forskød 101 DIV som helhed imod nord og var indsat på "the Island" mellem Nijmegen og Arnhem fra 5. oktober.²³

Rum²⁴

Den rumlige afgrænsning af artiklen svarer til 501 PIR's operationsrum i perioden, hvilket vil sige området mellem St. Oedenrode og Uden samt på øst-vest akse mellem Erp og Schinjdal. Lejlighedsvis omtales dog lokaliteter uden for skitsen, men da vil retning og afstanden fra Veghel være nævnt for at fastholde en forståelse for rummets betydning.

Organisatorisk fokus²⁵

501 PIR tilhørte som nævnt organisatorisk 101. Luftbårne Division, hvis øvrige primære kampenheder var 502 og 506 PIR samt 327 Glider Infantry Regiment (327 GIR). Herudover omfattede divisionen en række støttetropper af afdelingsstørrelse.

Hvert regiment indeholdt tre infanteribataljoner, der løste de taktiske opgaver (i tid og rum). Ofte forstærkedes bataljoner med enheder fra andre kampenheder eller kampstøtteenheder. I analysen beskrives hvert delmål, som kampenhederne skulle opnå, herunder beskrives kort konsekvenserne af de tildelte eller evt. afgivne enheder. Kun kampenheder, der blev indsat i rammen af 501 PIR, undersøges detaljeret. Såfremt disse enheder blev forstærket eller støttet af divisionsenheder eller enheder fra XXX Korps, som bl.a. den britiske kampvognsbataljon, 44 Royal Tank Regiment, beskrives effekten, men kun i rammen af de i analysen anvendte grundprincipper.

Det valgte enhedsfokus kan kritiseres, idet alle manøvreenheder var i kamp på forskellige tidspunkter og forskellige steder. Alle divisionens kampenheder kunne have været inddraget og gjort centrale for undersøgelsen. I sidste ende begrundes valget af følgende tekst i den amerikanske hærs officielle historie:

*“Recognizing that he had not the strength to maintain a static defense along the 15-mile length of Hell’s Highway, General Taylor on D plus 3 chose the alternative. He would keep the Germans surprised and off balance with limited offensive thrusts of his own. Perhaps the most successful of these was a maneuver on D plus 3 by Colonel Kinnard’s battalion of the **501st Parachute Infantry**.”*²⁶

(Forfatterens udhævning)

Pointen med citatet er, at det begrunder de valgte analyseparametre, der gennemgås nedenfor, samtidig med at det begrunder analysens valg af enhed. Opnåelsen af *målet* – sikringen af hovedvejen – balancerede udfaldet på en knivsæg. *Offensiv* optræden var nødvendig for at forhindre tyskerne i at samle overlegne styrker og sikre kontrol over skiftende dele af rummet. Endelig ligger der i *“off balance”* en understregning af grundprincippet *offensiv*, dvs. ved stadig at fastholde initiativet kunne fjenden ikke opnå en velkoordineret indsættelse af sine overlegne styrker. *Offensiv* og *bevægelsen* er en nødvendig forudsætning for at opnå overraskelse, der, som FR-I understreger: *“undertiden er det eneste middel til at udligne underlegenhed”*.²⁷

Fokus for den videre analyse er, at regimentets opgave – rammen for de skiftende mål for indsatsen – var at forsvare en strækning på hovedvejen fra omtrent et par km syd for Eerde til Marienheide. Herunder var det afgørende, at broerne i Veghel blev erobret og fastholdt. Denne opgave blev overordnet set løst af 501 PIR. Herunder måtte regimentet opstille og nå en række delmål som en følge af kombinationen af opgaven, tyske handlinger og egen situation.

Opgaven for den skiftende tyske indsats var at hindre XXX Korps’ rettidige

opslutning til såvel 82. Luftbårne Division som 1. Luftbårne Division. I rammen af denne overordnede opgave gennemførtes en række tyske angreb på 501 PIR, med detaljerede mål ved hovedvejen, der bestemtes af den aktuelle opfattelse af situationen ved iværksættelsen.²⁸

Teoretisk ramme

I undervisningen på Hærens Officersskole anvendes krigsteoretikere og andre professionsrelevante teorier. Bl.a. får skolens kadetter kendskab til teoretikers centrale begreber, f.eks. Clausewitz' om krigens karakter og vilkår.²⁹ Erfaringsmæssigt kræver anvendelsen af klassiske teoretikere såvel en stor arbejdsindsats som et højt abstraktionsniveau og opstilling af detaljeret undersøgelsesspørgsmål. Derfor er det kun et lille antal af kadetternes hovedopgaver, der anvender klassisk teori som udgangspunkt, mens den klassiske teori lejlighedsvis anvendes til at perspektivere analysen.

De hyppigst anvendte teorier tager udgangspunkt i officersgerningen eller er teori, der direkte er udviklet af officerer til brug for officersuddannelserne. I den første kategori er bl.a. føringsprincipper³⁰ og de tidligere nævnte Operationens Grundprincipper,³¹ mens der i den sidste kategori især anvendes det såkaldte "Krigsføringens Kredsløb", der viser det ideelle samspil mellem teknik/teknologi, organisation og afledte standardiserede fremgangsmåder (doktrin).³²

Som nævnt i indledningen er formålet med artiklen her dels at give et eksempel på en krigshistorisk analyse, som den gennemføres på skolen, dels at gøre eksemplet anvendeligt i officersuddannelsen. Således giver anvendelse af Operationens Grundprincipper som analyseværktøj god mening, da en analyse ud fra disse principper direkte styrker professionsforståelsen. Samtidig vil anvendelsen af grundprincipperne forhåbentligt give øvrige læsere en ny vinkel på, hvordan krigshistorie har været anvendt som inspiration og ramme i hærens officersuddannelse siden midt i 1880'erne.³³

Operationens grundprincipper beskrives i FR-I som almengyldige³⁴ og kan derfor betragtes som et prisme til at fokusere på elementer til generel læring om professionen. Den udfordring, officerer traditionelt har stået overfor ved analyser baseret på grundprincipperne, er, at den analytiske dybde går tabt, når den sidemæssige ramme for den skriftlige fremstilling er begrænset.³⁵ Udfordringen består bl.a. i at kunne identificere det centrale i kampens karakter med inddragelse af alle 10 overlappende principper. Omvendt kan en afgræsning til færre principper medføre uhensigtsmæssige fravalg, der kan fjerne nuancer og dermed hæmme forklaringskraften.

Da de amerikanske enheder i Holland i september 1944 ikke kunne have kendskab til nutidig dansk doktrin, konsolideres valget af grundprincipper ved inddragelsen af de datidige amerikanske reglementers beskrivelse af betydningen af målet, bevægelsen og offensiven. Herunder tages først og fremmest udgangspunkt i den doktringivende *FM 100-5, Operations* (udgave 1944),³⁶ der fastsætter

rammen for de operative og højere taktiske formationers kamp. Samtidig inddrages ordlyden i de to taktiske reglementer, der dækker hhv. regimentets kamp: *FM 7-40, The Rifle Regiment* (udgave 1942)³⁷ og bataljonens kamp *FM 7-10* (udgave 1942).³⁸

De her valgte grundprincipper

Som beskrevet ovenfor anvendes undersøgelsen af et grundprincip *målet* som indledning til alle delanalyserne. I artiklen skelnes mellem det overordnede mål for regimentets opgaveløsning under indsættelsen til sikring af hovedvejen og målene for de forskellige taktiske opgaver, der opstår løbende under situationens udvikling. Diskussionen af de skiftende taktiske opgaver danner derefter grundlaget for undersøgelsen af de øvrige valgte grundprincipper: *bevægelse* og *offensiv*. Lejlighedsvist kan de skiftende opgaver kun udledes ved en sammenstilling af flere kilder, kort og skitser, fordi der ikke fandtes eller er bevaret formelle befalinger.

“Målet” generelt

*Enhver militær operation skal have et klart og opnåeligt mål. Er det ikke angivet af en foresat fører, må føreren selv fastsætte sit mål. Der bør til enhver tid kun være et mål, men kan dette ikke nås umiddelbart, må der fastsættes mellemfaldende mål. Disse skal tjene til at nå det endelige mål.*³⁹

Idet *målet* er “*grundlaget for alle dispositioner*”, bliver det af stor betydning for, hvilken handlefrihed enheden har. På den baggrund er det oplagt at identificere, hvorvidt det fysiske mål for enhedens handling i en beskrevet fase var relateret til en udpeget fjendtlig enhed, et ønsket terrænområde eller til fastholdelsen af allerede kontrolleret terræn.⁴⁰

I de datidige amerikanske reglementer⁴¹ diskuteres indsættelsens mål ikke selvstændigt, men målet for kampen beskrives udførligt under såvel kapitlet om handlende angrebsskamp som kapitlet om forsvarsskamp. Reglementernes tekst viser en grundlæggende overensstemmelse mellem datidens doktrin og nutidens grundprincipper.

I artiklens diskussion af indsættelsens mål i en fase af kampen undersøges:

- Hvad var *målet*? En fjendtlig styrke eller et terræn, der skulle tages eller fastholdes?
- Hvilken hensigt kan udledes: Hvad skulle opnås i tid/rum med enheden, herunder om der var et klart tidskrav?
- Hvilken støtte var tildelt og hvilket samvirke var enheden henvist til for at nå målet i denne fase? Dvs. at det skal klarlægges, hvilke kamp-, kampstøtte-, støtte- og øvrige enheder, der bidrog, samt hvilke kommando- og kontrolforhold,⁴² enheden havde til andre involverede enheder.

Rammen for hele indsatsen i 501 PIR's rum var 21 Armé Gruppens opgave til divisionen, nemlig som forudsætning for angrebet imod nord: *At tage broerne over*

*Aa floden og Willemsvaart kanalen nær Veghel.*⁴³ Dette betyder, at målet var angivet som at erobre et klart defineret terræn.

Den videre divisionsopgave derefter var: At sikre en *meget snæver front, med kun en vej* i dybden. Indtil briternes fremrykning gradvis reducerede ansvarsrummet og tilførte forstærkninger, måtte 101 DIV bære hovedbyrden af sikringen af vel halvdelen af korridoren. Opnåelse af målet fordrede en aktiv brug af kampenhederne i rummets smalle bredde og store dybde.

At lade enhedens aktivitet styre af “*målet*” betyder, at den skal rette sin indsats mod den umiddelbart befalede, men at dette også skal ske i den ramme, der er skabt af den overordnede opgave for operationen, her altså sikringen af hovedvejen mod nord mod tyske forsøg på at afbryde trafikken.

“Offensiven”

*Gennem offensiv tankegang og handling erobrer og bevarer føreren initiativet og dermed handlefrihed. ... Offensiv handling fremmer moralen.*⁴⁴

Som nævnt i indledningen var de amerikanske enheder i et generelt ugunstigt kampkraftforhold i forhold til de angribende tyske enheder, ligesom terrænets bredde og dybde medførte, at fastholdelsen af initiativ var en betingelse for succes, og dermed også en forudsætning for at opnå målet for indsættelsen. Samspillet mellem egen aktion og modstanderens reaktion vil altid være dynamisk, så derfor undersøges det, hvem der havde det taktiske initiativ, og måske lige så interessant, hvornår initiativet skiftede i tid og rum.

I de amerikanske reglementer beskrives offensiven som afgørende for at bevare initiativ og handlefrihed, hvilket betyder, at det er muligt at anvende grundprincippet direkte.⁴⁵ Den væsentligste forskel er i relation til det amerikanske regimentsreglements understregning af at “*påtvinge fjenden hans vilje*”⁴⁶ (dvs. regimentschefens).

Spørgsmålene til undersøgelse bliver:

- Hvornår skiftede initiativet i tid og rum?
- I hvilken grad optrådte enheder eller evt. enkeltpersoner offensivt?
- Hvordan hang indsættelsen i den undersøgte fase sammen med det overordnede mål?

“Bevægelse”

*Bevægelsen har til formål at placere egne virkemidler i en gunstig position i forhold til modstanderen på rette tidspunkt. Dette kræver forudseenhed, bevægelighed, smidighed og enkelhed for til stadighed at kunne være foran modstanderen i tid og rum.*⁴⁷

Bevægelser på kamppladsen kan anskues som et kapløb. Det centrale spørgsmål, var hvem der først opnåede en gunstig situation gennem en ikke forudset og derfor overraskende bevægelse og derigennem opnåede kontrol med det i situationen afgørende nøgleterræn og/eller gennem direkte virkning mod fjendens enheder?

De amerikanske reglementer definerer ikke bevægelse, men omtaler fordele ved og tankerne bag denne i flere passager.⁴⁸

Derfor undersøges, om og hvordan bevægelser gav de amerikanske og tyske styrker fordele:

- Nåede de amerikanske enheder overraskende ind i fjendens ryg eller flanke?
- Var de støttende enheder anvendelige på det rette sted og på det rette tidspunkt?

Som udgangspunkt fastslås, at 501 PIR gennemførte hyppige bevægelser med enhederne under hele operationen for at placere sig bedst muligt i forhold til fjendens enheder.⁴⁹ Dermed må det antages, at regimentet var bevidst om de fordele, en konstant søgen efter relativt gunstige stillinger og relative placeringer måtte give.

De følgende afsnit indeholder den egentlige undersøgelse af 501 PIR's efterlevelse af grundprincipperne i dets bestræbelser på at holde marchvejen åben for XXX Korps' enheder.

501 PIR's optræden i forhold til de tre valgte grundprincipper under indsættelsens faser

Den tyske modstander agerede særdeles aktivt i og omkring 501 PIR's operationsrum. Således angreb tyske enheder igennem perioden såvel fra øst som fra vest for at tage mål om og på hovedvejen. De søgte at tage initiativet fra amerikanerne, og de forsøgte løbende at opnå og holde stillinger, hvorfra de kunne beskyde hovedvejen.⁵⁰ Kampene om Veghel gav dermed ikke en tidlig og klar succes til den ene part.

17. september (D-dag)

Soldater fra 501 PIR i Veghel efter landsætningen.
(www.cubra.nl/specialebijdragen/BrabantCultureel/BC_BL_201405/lauran-toorians-oorlogsboeken-groot.htm (23-1-2017))

Samtidigt amerikansk 1:25.000 kort, hvor de fire broer er markeret. Bemærk forløbet af Aa-vandløbet syd- og sydøst for vejbroerne, der komplicerede den tyske udfoldelse af kampkraft 22.-23. september- (kort: www.testofbattle.com)

Løsningen af 501 PIR's opgaver indledtes med luftlandsætningen fra kl. 1300.⁵¹ Nedkastningsområdet var placeret i nærhed af de indledende mål: to jernbanebroer og to vejbroer om Aa floden og Willemsvaart kanalen i Veghel.⁵² Manøveren var planlagt som et dobbeltomfattende⁵³ angreb med I Bataljon (I/501) kommende fra nord og II/501 angribende fra syd. Det faktum, at I/501 PIR fejlagtigt landsattes godt 5 km vest for broerne synes ikke at have hæmmet den hastige erobring af målet væsentligt, da I og II Bataljon reelt mødtes i Veghel omkring 1700.⁵⁴ Målene var tydelige terrængenstande, og samtidig var hensigten ligeledes klar og entydig: Målet skulle tages så hurtigt som muligt og herefter holdes.⁵⁵ Den videre hensigt med kontrollen med målet var, at enheder fra XXX Korps derfra kunne angribe over Nijmegen og videre til Arnhem, der lå knap 50 km imod nord. Enheder fra 501 PIR skulle holde alle fire broer, indtil de blev afløst.

Den første bro, vejbroen over kanalen, blev taget intakt ca. kl. 1430 af II/501.⁵⁶ Herefter blev jernbanebroen over kanalen erobret af E-Coy fra samme bataljon, og derefter blev vejbroen over Aa taget af D-Coy fra samme enhed. På baggrund af den hurtige erobring af målene ved Veghel 17. september må aktionen betragtes som en succes.⁵⁷

I opgaveløsningen var 501 PIR forstærket med to ingeniørdelinger fra det provisoriske faldskærmskompagni fra 326 Airborne Engineer Battalion.⁵⁸ En ingeniørdeling blev landsat med I/501 for at støtte erobringen af broerne over Aa,

og en anden ingeniørdeling landede med II/501 for at hjælpe ved broerne over kanalen.⁵⁹ Ingeniørenhederne kunne demontere evt. sprængladninger på broerne. I værste tilfælde kunne ingeniørerne straks iværksætte arbejdet med udbedringer af delvist ødelagte overgange eller bygningen af improviserede overgange. Ud over ingeniørdelingerne havde 501 PIR på landsætningstidspunktet ikke rådighed over yderligere kampstøtteenheder.⁶⁰

De små tyske objektsikringsenheder⁶¹ på broerne i 501 PIR's rum havde næppe stor mulighed for at påvirke situationen. I løbet af 17. september om eftermiddagen indledte tyske "Alarm-Einheiten", dvs. ikke indsatte elementer på højt beredskab,⁶² straks opklaring mod landsætningen. Det skete primært fra vest og specielt mod Schijndel og Veghel. Disse tyske reaktioner syntes ukoordinerede og præget af krav om højt tempo, i hvert fald indtil omkring kl. 1845, hvor bataljon Ewald og Duchstein noget urealistisk fik ordre til at nedkæmpe de amerikanske enheder.⁶³ Det fremgår desuden af optegnelserne i krigsdagbogen for LXXXVIII korps, at terrænet om landsbyen Best spillede en betydelig rolle, mens Veghel ikke nævnes direkte.

Dermed fremstod den indledende tyske opgave som at være en hastig inddæmning af de luftlandsatte styrker ud fra fastholdelse af udpegede terrænlínjer eller områder.⁶⁴ Efterhånden som tyskerne blev klar over omfanget af de allierede luftlandsætninger, syntes målet at være at begrænse bredden af de allieredes angrebskorridor. En alternativ forklaring på forløbet kunne dog også være, at den indledende tyske tyngde blev lagt, hvor der var førere, der kunne gennemskue den uafklarede situation og samtidig havde midler til at påvirke den.⁶⁵

Den amerikanske planlægning var naturligt baseret på en offensiv tankegang, for idéen med faldskærmsenheder er, at de skal være offensive for at kompensere for deres svaghed mht. tunge våben.⁶⁶

Divisionen og 501 PIR både planlagde offensivt og tog initiativet ved og efter landsætningen. For det første skete det i valget af Drop Zones (DZ), dvs. nedkastningsområder. Disse lå inden for 2-3 km af målet og på begge sider af det,⁶⁷ hvilket både sandsynliggjorde en høj grad af overraskelse og gjorde planen mere modstandsdygtig over for friktion som fejlnedkastninger. En evt. landsætning direkte på broerne ville have været den mest offensive løsningsmulighed, og den var faktisk blevet diskuteret under planlægningsmøder ved 1st Allied Airborne Army (FAAA),⁶⁸ samt I (Britiske) Luftbårne Korps og deres enheder. Blandt en række årsager til, at muligheden blev forkastet, skal især nævnes risikoen for nedskydning af transportfly med faldskærmssoldater.⁶⁹ Tidspunktet for luftlandsætningen af 501 PIR understøttede også muligheden for en hastig offensiv, da en sammendragning af de landsatte soldater til enheder efter landingen var betydelig hurtigere i dagslys end i mørke, som tilfældet havde været i Normandiet. Det viste sig, at bataljonerne var sammendraget og under fremrykning inden for 45 minutter efter landsætningen.⁷⁰

For at understøtte en hastig erobring af broerne havde chefen for 501 PIR, oberst H.R. Johnson, yderligere sikret sig både hurtig reaktion og fleksibilitet i

den befalede manøvreplan: Uanset hvor enhederne blev landsat, skulle en forhåndsudpeget deling straks bevæge sig mod det udpegede mål. Øvrige landsatte enheder skulle blot bevæge sig mod det nærmeste objekt.⁷¹ Her illustreres både en god sammenhæng til grundprincippet om offensiven, men tillige også en bevidsthed om at holde fasens mål – erobringen af broerne – for øje, uanset om man blev fejllandsat, som det skete under landgangen i Normandiet.

Den planlagte delte landsætning, som er nævnt ovenfor, illustrerede på god vis 501 PIR's bestræbelser på at bringe enhederne i en gunstig udgangsposition. Ved at anvende DZ på begge sider af Aa-floden og kanalen vanskeliggjordes tysk modstand yderligere. Blandt andet ville de tyske objekt-nærsikringsled⁷² både skulle sikre og kæmpe mod syd og mod nordvest, hvilket spredte kampkraften. Samtidig undgik amerikanerne et tids- og ressourcekrævende angreb over to vandhindringer efter hinanden. Den under "offensiv" omtalte manøvre hensigt understøttedes tillige af den dobbelte omfatning, som valget af DZ muliggjorde.

Set fra tysk perspektiv var mulighederne begrænsede for straks at gå i offensiven og dermed tilrive sig initiativet. Man var komplet overrasket, situationen var uklar, og de rådige styrker i og omkring Veghel til sikring af broerne var tilsammen kun af lille underafdelings størrelse og angiveligt med kvalitetsmæssigt mindre kampdueligt mandskab.⁷³

Sammenfattende for 17. september vurderes det, at 501 PIR's plan og optræden på god vis illustrerede de tre valgte grundprincipper: Målet, offensiv og bevægelse. Især vurderes det tydeligt, at fasens mål var styrende for de taktiske dispositioner som derfor blev nået hurtigere og med større sikkerhed.

18. september (D+1)

Fra omkring 0200 gennemførte tyske enheder, formodentligt bataljon Duchstein, et opklaringsangreb fra nordvest ind i Veghel. Det førte til en kaotisk mørkekamp, hvor det dog lykkedes amerikanerne at fastholde kontrol med bebyggelsen.⁷⁴ Resten af dagen var der et lavt aktivitetsniveau i området.⁷⁵

I løbet af eftermiddagen blev 101. Division forstærket med dele af sine resterende enheder i transportsvæveplaner. Hovedstyrken udgjordes af 327 GIR.⁷⁶ Derudover landsattes artilleri svarende til to artilleriafdelinger, der med deres 105 mm haubitser ved nærstøtteskydninger kunne støtte kampenhedernes aktive offensive og defensive kamp med det formål at fastholde kontrollen over korridoren, dvs. det overordnede mål for både divisionen og 501 PIR's indsats.

Tyngden i de tyske angreb og 101. Divisions kampindsats lå den dag sydligere. Især 502 PIR var i hårde kampe ved Best, der ligger ca. 10 km sydvest for Veghel, mens 506 PIR var indsat ved den ødelagte overgang ved Zon ca. 10 km syd for Veghel og bevægede sig sydover for at tage kontakt med XXX Korps om Eindhoven. Det er måske værd at bemærke, at 2 Britisk Armés tidsplan ikke længere holdt.⁷⁷

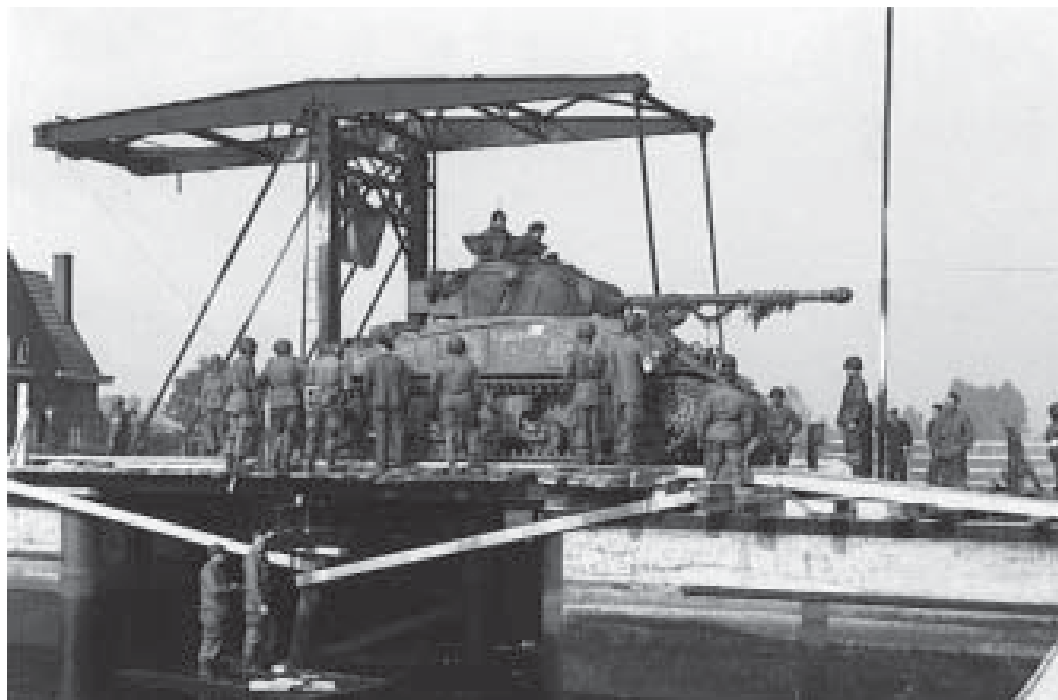
Tyskerne kæmpede indædt imod XXX Korps, og briterne bidrog selv ved ikke at videreføre angrebet med pansrede køretøjer om natten. Generelt var angrebet

af den forreste troppeenhed, Guards Armoured Division (Gardepanserdivisionen), præget af forsigtighed på trods af Horrocks insisteren på hastighed.⁷⁸ Derfor kunne operationens overordnede, ambitiøse tidsplan ikke holdes. For 501 PIR betød den forsigtige fremrykning, at den lovede forstærkning af kampvogne fra 44 Royal Tank Regiment (RTR) fra 8 Armoured Brigade skete senere end forventet, hvorfor mulighederne for at kontrollere rummet – dvs. løse faldskærmsregimentets opgave – var væsentligt svækket.⁷⁹

501 PIR blev denne dag ikke presset, fordi den tyske indsats mod korridoren i regimentets rum stadig var af ringe omfang og ukoordineret.

19. september (D+2)

De relativt rolige forhold for 501 PIR ved Veghel fortsatte indtil videre, da såvel tyskernes som 101. Divisions og XXX Korps' opmærksomhed fortsat lå sydligere end regimentets rum.⁸⁰ Divisionen fik landet yderligere forstærkninger, hvor især artilleriet var af stor betydning for regimentets muligheder for at løse sin opgave i de næste dage.⁸¹ Tilgangen og bevægelserne af luftlandsatte forstærkninger var dog i stort omfang hæmmet af vejr og tysk modstand, hvilket betød, at ikke alle kampstøtteenheder nåede frem som planlagt.⁸² Alligevel syntes 501 PIR's vilkår for at kæmpe sammenhængende og støttet forbedret i den rolige periode. Af størst betydning blev det dog, at de første enheder fra den britiske Gardepanserdivision passerede Veghel i løbet af formiddagen, og 44 RTR nåede frem i sidst på eftermiddagen.⁸³

Britisk Sherman-kampvogn med lang 76 mm kanon, sandsynligvis fra 44 RTR, passerer vejbroen over kanalen i Veghel, der er blevet forstærket af ingeniører fra 101. Division. (dk. pinterest.com/pin/100486635407726011/ (23-1-2017))

Dette var i sidste øjeblik, for i løbet af eftermiddagen indledte de tyske styrker et angreb fra vest imod broerne i Veghel. Det tyske angreb nåede med lette styrker frem til jernbanebroen over kanalen, hvor denne måske kortvarigt var besat af tyskerne, men hvis dette var tilfældet, havde de senere trukket sig væk efter store tab. Kilderne er enige om, at tyskerne havde store tab, og at broerne i slutningen af dagen igen var i amerikanernes besiddelse.⁸⁴ Det synes sandsynligt, at målet for det tyske angreb havde været uklart. Endvidere var koordinationen mellem de tyske enheder i området mangelfuld. Dette var specielt tilfældet mellem de styrker, der angreb mod Veghel, og tyske styrker omkring Best og Zon. Således var der ved LXXXVIII Korps et entydigt fokus på indsats syd og øst om Zon, Best og Eindhoven. "Alarm-Einheit" Duchstein var overladt til sig selv, og informationerne om denne bataljonskampgruppe var uklare.⁸⁵ Tyskernes svigtende samordning lettede 501 PIR's muligheder for at fastholde kontrollen med sit rum og dermed løse sin opgave.

Kilderne beskriver ikke den amerikanske indsats i detaljer, men det synes klart, at der gennemførtes en aktiv, offensiv patruljevirkosomhed, der fastholdt initiativet på amerikanske hænder. En vigtig forudsætning for amerikanernes fastholdelse af initiativet var hjælpen fra civile hollændere, der sikrede et godt efterretningsgrundlag både med hensyn til terrænet og de tyske enheder.⁸⁶

Amerikanernes bevægelser viste sig at give dem kontrol med nøgleområder, der skabte et godt udgangspunkt for offensiv optræden under de tre efterfølgende dages kampe. I/501 rykkede frem til området nord for Aa mellem Heeswijk og Veghel, hvilket sikrede broerne. Placeringen skabte både mulighed for direkte at forsvare broerne og en gunstig udgangsposition til det angreb, der fulgte den 20. september. Indsættelsen af bataljonens C-kompagni i en kompagniposering om Dinther gav kontrol over to mindre overgange over hhv. Aa og kanalen. Samtidig fik amerikanerne kontrol med et stykke af hovedvejen imod s'Hertogenbosch i nordvestlig retning.⁸⁷

I løbet af dagen forskød III/501 til Eerde, hvilket fik konsekvenser for både indsatsen ved Schijndel den 21-22. september og forsvaret over for Kampgruppe (KG) Walthers angreb fra øst den 23. september. Eerde var et velplaceret udgangsområde for et angreb imod Schijndel, men flytningen af I og III/501 medførte en forlægning af regimentets tyngde imod sydvest, hvilket lettede KG Walthers angreb fra øst.

For så vidt angår en vurdering af aktiviteterne 19. september, løste 501 PIR fortsat opgaven på en måde, der afbalanceret afspejlede grundprincipperne. Målet at sikre hovedvejen styrede fortsat alle indsættelser, den intensive patruljevirkosomhed og forberedelsen af offensive operationer sikrede bevarelsen af initiativet, hvilket igen skabte mulighederne for den efterfølgende bevægelige kamp. C-kompagniets bevægelse til Dinther skabte gode forudsætninger for indsatsen mod Heeswijk dagen efter, men havde i nogen grad negative virkninger på kampene om Schijndel 21. september.

20. september (D+3) Angrebet imod Heeswijk

2. Britiske Armés operationer forløb planmæssigt i rum, men var stærkt forsinket i tid. Blandt andet betød det langsomme angrebstempo hos XXX Korps, såvel som hos naboenheder (XII Korps i sydvest og VIII Korps i øst), at chefen for 101. Division måtte justere sin plan, da han ikke kunne påregne opslutning og sidenhen afløsning som forudset.⁸⁸

Divisionen havde fortsat lange åbne flanker, så divisionschefen, generalmajor Maxwell D. Taylor, traf beslutning om en mere aggressiv optræden, da initiativet ikke måtte overlades til tyskerne. Efter Taylors opfattelse måtte de amerikanske enheder nu gennemføre lokale angreb, dvs. med klare, men tids- og rummæssigt afgrænsede delmål og med evne og vilje til fleksibel bevægelse og offensiv optræden. Han havde forud for operationen sammenlignet fremgangsmåden med forsvar imod indianerraid i 1860-70'ernes USA.⁸⁹ Dog medførte dette ikke en manøvreplan, der i afspejlede parallellen til det vilde vesten. Der var bl.a. kun få reserver, der kunne rykke til truede områder, og de reserver, der var til rådighed, var fodmarcherende, ikke beredne. Der var ingen forter, der skabte baser for manøvren, men dog posterings. Uanset, at det er muligt, at planen oprindeligt tog højde for disse aspekter, må man notere, at enhedernes optræden ændrede sig den 20. september. Måske var ændringen dels nødvendiggjort af XXX Korps' langsomme fremtrængen, dels af de nu uventet kraftige tyske modreaktioner, bl.a. overfor dette korps, men også overfor øvrige enheder under 101. Division ved Zon i syd og Best i øst.

Internt i 501 PIR var angrebet med I bataljon imod Heeswijk fra Dinther et tydeligt eksempel på det nu ændrede operationsmønster. Målet med angrebet var at nedkæmpe de fjender, der var placeret omkring Dinther og nok især mellem Aa og kanalen.⁹⁰ Herved kunne det forhindres, at tyskerne fik rum til at kunne opmarchere styrker, der kunne angribe imod broerne. Det kan nok ikke udelukkes, at 501 PIR havde iværksat en lignende manøvre uden justeringen af 101. Divisions optræden.⁹¹

Divisionens ændrede manøvremanøvre ville i dag blive karakteriseret som "intelligence-driven operations".⁹² De posterings, som 501 PIR udstillede omkring Dinther og Eerde i sydvest og formodentligt Erp i øst, sikrede efterretningsgrundlaget for de angreb af bataljonsstørrelse, som 101. Division nu forudså.⁹³ I forhold til 501 PIR gav posteringserne ud over hensigtsmæssige efterretnings også anvendelige udgangspositioner for egne offensive indsættelser. Samtidig kunne posteringserne virke som pivot og støtte for angrebsmanøvrer. Således blev kompagniposteringen ved Dinther forudsætning det angreb, resten af I/501 gennemførte fra kl. 0930. Det fik karakter af et dobbelt omfattende angreb med mål at tilintetgøre tyskerne mellem posteringen (C-kompagniet) og de angribende A- og B-kompagnier.⁹⁴ De amerikanske kompagnier greb bl.a. initiativet fra angrebsstart ved, at C-kompagniet fra at være en defensiv postering overgik til angreb og erobrede tilbagegangsvejene i form af broer og spange på vejen mellem Dinther og Schijndel.

På tysk side var overraskelsen komplet, især da de selv planlagde opklaring ved angreb dels imod Beugt (ca. 1½ km øst for Dinther) og i retning mod Veghel.⁹⁵ Den tyske bevægelse med bataljon "Duchstein" ramte frontalt ind i A- og B-kompagnierne.⁹⁶ Kampen faldt ud til amerikanernes fordel, bl.a. fordi en række taktiske førere tog initiativ til at søge ud på flankerne af de tyske enheder.⁹⁷

Enhedernes bevægelser fik bl.a. betydning i forhold til udfaldet af kampen om Heeswijk, fordi C-kompagniet/I/501 PIR var i en indledende gunstig stilling dybt i ryggen af tyskerne. Fordelen blev yderligere udbygget ved, at kompagniet satte sig på de broer, der udgjorde tyskeres tilbagegangsveje. I forhold til A- og B-kompagnierne frontale angreb peger især Rapport på de amerikanske føreres velafvejede kombination af ved god terrænuudnyttelse at komme ud på tyskeres flanker og ved udnyttelse af ildstillinger at opnå ildoverlegenhed.⁹⁸ Efter nedkæmpelsen af de tyske enheder etablerede C-kompagniet et brohoved på syd-siden af kanalen ved Heeswijk.⁹⁹ Herved fik I/501 gunstige forudsætninger for næste dags angreb imod Schijndel.

Resultatet af det angreb, som I/501 gennemførte ved Heeswijk, blev en udslettelse af den tyske bataljon, der var rykket ud fra s'Hertogenbosch som "Alarm-Einheit" tre dage tidligere.¹⁰⁰ Den afbalancerede amerikanske kombination af et klart mål, velgennemført offensiv og opmærksomhed på gunstige stillinger betød, at tyskerne mistede et potentielt velplaceret udgangsområde.

Under kampene ved Heeswijk konsoliderede I/501 sin mulighed for at løse regimentets opgave, dvs. målet at kontrollere korridoren, ved at nedkæmpe fjender i et udpeget afgrænset terræn. Under kampene viste bataljonens optræden dens fleksibilitet under offensiv bevægelse; ved bevægelig indsats udnyttedes terrænet og opnåedes overraskelse. Herved tilintetgjorde enheden en bataljon på op til 700 mand og generelt uden støtte udefra, en delvist nedgravet fjende, der havde rådighed over tungere våben end bataljonens.¹⁰¹

En anden bevægelse, der skabte forudsætningerne for næste dags indsættelse, var som nævnt III bataljons forskydning fra Veghel til Eerde.¹⁰² Kilderne omtaler ikke hensigten med bevægelsen, men den kunne bl.a. have været at udvide kontrollen med hovedvejen imod syd og derved opnå kontakt til 502 PIR omkring Sint Oedenrode 7 km syd for Veghel.

Muligvis havde 101. Division allerede 20. september forudset muligheden for et regimentsangreb imod Schijndel, men en sådan mulig plan er ikke omtalt i kilderne.

21. september (D+4): Angrebet mod Schijndel

Efter succesen ved Heeswijk opstillede 501 PIR et nyt ambitiøst mål for bedre at kunne løse sin hovedopgave. Man ville erobre terrænet om Schijndel, hvor der indledningsvis ikke var efterretninger om en konkret, væsentlig fjendestyrke. Målet synes ud fra kilderne at have været at sætte sig på det terræn, hvor den tyske styrke formodedes at befinde sig – den styrke, der havde været i føling med søsterregimentet 502 PIR og med III/501 dagen før.¹⁰³

Den faktiske tyske styrke var indledningsvis primært bataljon Ewald. Enheden havde som bataljon Duchstein, beskrevet ovenfor, været sendt frem som "Alarm-Einheit" den 17. om eftermiddagen. Meget tyder dog på, at også – som minimum forreste dele af – Kampgruppe Huber ankom til området i løbet af den 21. september.¹⁰⁴

Den amerikanske plan var at indsætte såvel I/501 og III/501 samt senere 502 PIR i et dobbelt omfattende angreb. I den første fase skulle de to bataljoner fra 501 PIR afskære tyskernes tilbagegang imod nord og vest. I anden fase skulle de angribe i sydlig retning, mens 502 PIR skulle angribe mod nord for derved at tilintetgøre de tyske styrker mellem sig. Planen og dermed målet med planen havde store lighedstræk med angrebet imod Heeswijk dagen før, her blot i større målestok.

En afgørende forskel var dog, at angrebet denne gang begyndte i mørke.¹⁰⁵ Hvorfor dette skete, er uklart. Under et angreb i mørke ville risikoen for friktion blive øget betragteligt. Blandt mulige årsager kan nævnes, at man var blevet forsinket af en kombination af nødvendig genordning efter angrebet ved Heeswijk samt så sent modtagne efterretninger, at man ikke nåede at indlede angrebet i dagslys. Koskimaki underbygger, at der var konkrete efterretninger bag beslutningen om mørkeangrebet, i hvert fald fortæller han om efterretningsrapporter, der angav, at der var op imod 2.000 tyske soldater samlet i området ved Schijndel.¹⁰⁶

Muligheden for at nå målet for angrebet afhang af en genordning af angrebsstyrken efter den foregående dags indsats. Uden genopbygning af kampkraft var mulighederne for at erobre et nu forventeligt feltbefæstet mål mindre. Klargøringen skulle også have tid til at samordne med nyankomne støttende enheder. Hovedparten af de planlagte kamp- og kampstøtteenheder var nu ved at være på plads i divisionens rum. De britiske kampvognsenheder fra 15/19 Hussars og især 44 RTR måtte integreres i divisionens organisation og tildeles opgaver, f.eks. blev 501 PIR nu støttet af B-eskadron/44 RTR.¹⁰⁷ Ildstøtten fra de artilleriafdelinger, der var landsat især på D+2, skulle planlægges, og artilleriafdelingerne skulle som forudsætning for det nu forberedte angreb forskyde til nye stillingsområder mellem Veghel og Sint Oedenrode 7 km mod syd.¹⁰⁸

Mens amerikanerne valgte at bruge tid på reorganisering før offensiven, arbejdede tiden for tyskerne, idet de kunne tilføre væsentlige forstærkninger og udbygge deres kampstillinger. En del af forstærkningerne kom fra 15. Armé nord for Scheldts munding, herunder tre infanteridivisioner (ID), hvoraf særligt 59 ID spillede en rolle over de følgende dage.¹⁰⁹

Angrebet imod Schijndel var planlagt på "kost og fejebakke" eller klappjagtsfacon, hvor I og III/501 PIR skulle placere sig som "fejebakke" eller skyttekæde, som fangede de tyske styrker, som "kosten" eller klapperkæden, hovedstyrken fra 502 PIR, pressede mod nord.¹¹⁰

Nogenlunde samtidig med, at det amerikanske angreb gennemførtes, rykkede KG Huber¹¹¹ frem imod udgangsområdet for et angreb i retning af Veghel. Dette

Fra hovedvejen ved Sint Oedenrode under kampene. (liberationroute.com/the-netherlands/historical-location/hell-s-highway (23-1-2017))

angreb var planlagt til at indledes næste morgen, dvs. den 22. september, kl. 0630. Det var koordineret med et andet angreb fra øst mod vest af KG Walther,¹¹² der havde terrænet omkring hovedvejen og broerne ved Veghel og Uden længere imod nord som mål.¹¹³

Det amerikanske angreb blev indledt kl. 1900, hvilket som nævnt ovenfor var ved mørkefald.¹¹⁴ Derfor måtte I og III/501 PIR regne med et nedsat tempo. Angrebet skulle, som manøveren ved Dinther dagen før, ske ved at dukke op et uventet sted og således opnå overraskelse og fastholde initiativet på amerikanske hænder. Det skulle ske, når I bataljon dukkede op i ryggen på de tyske styrker og III bataljons angreb ramte dem i flanken. De skulle dermed skabe forudsætningerne for 502 PIR's senere frontale angreb.

III bataljon indledte som den første sin fremrykning kl. 2200.¹¹⁵ Bataljonen lå enten i reserve eller var i hvert fald ikke bundet af kamp, og den skulle også bevæge sig længst.

Også den tyske KG Huber indledte fremrykning i retning af broerne i mørke. Da de ikke stødte sammen, må angrebsenhederne fra III bataljon og de tyske fra KG Huber have bevæget sig forbi hinanden.¹¹⁶

Både I og III bataljon bevægede sig som udgangspunkt i retning af en gunstig stilling om Schijndel, men resultatet blev trods det en begrænset succes, da KG Hubers bevægelser forhindrede III/501 i at nå den planlagte position. I løbet af natten indtog I/501 PIR landsbyen og afskar de nordlige dele af KG Huber fra de resterende dele af KG, der lå syd for byen, og fra at gå uhindret tilbage eller at modtage forstærkninger.¹¹⁷

Set i divisionsrammen var situationen nu mindre gunstig for ikke at sige vanskelig. Årsagen var, at KG Walther nu samtidig var på vej frem fra øst imod vejen mellem Veghel og Uden, hvorfor løsningen af hovedopgaven, sikringen af hovedvejen mod Nijmegen var truet.

De to amerikanske bataljoner havde anvendt vidt forskellige formationer under nattens fremrykning, hvilket kan forklare, hvorfor I bataljon nåede frem så meget før III. Det beskrives bl.a. i Rapport, at I/501 tog risikoen ved at rykke frem

langs vejen i kolonne. Omvendt kom III langsomt frem, da den havde to kompagnier, I og H, udfoldet i som tværstregen i et T.¹¹⁸ Hvorfor I bataljon fokuserede på hastighed og III bataljon fokuserede på udfoldelse af kampkraft begrundes ikke,¹¹⁹ men en sandsynlig forklaring er, at III bataljon omkring Eerde havde været i kontakt med tyske opklaringsled fremsendt af KG Huber. Derimod var I bataljon overgået fra en hastig genordning om Heeswijk til et nyt angreb; man var blevet forsinket, havde travlt og måtte tage risikoen.

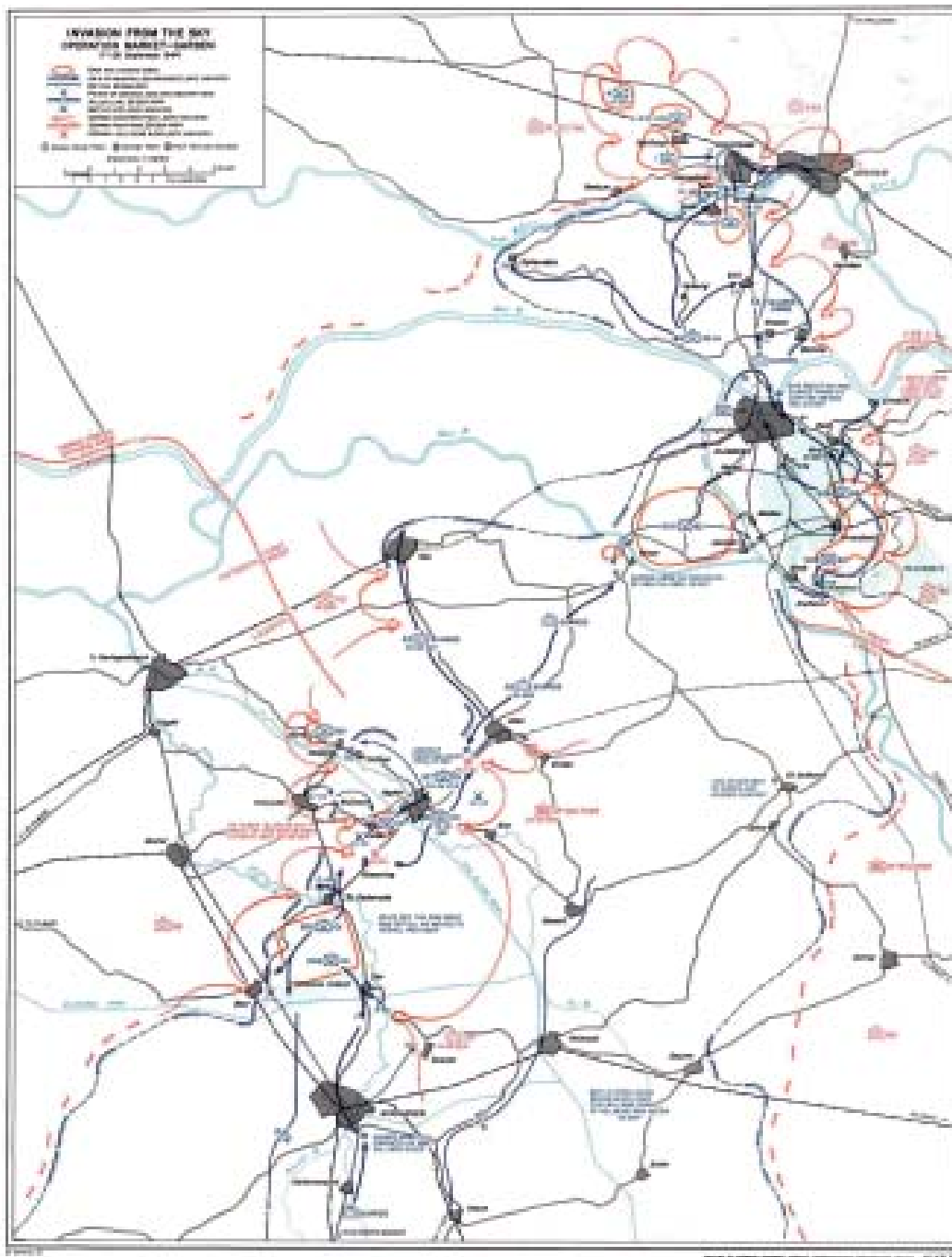
Kampen om Schijndel giver meget naturligt et mere broget billede af 501 PIR's optræden end tidligere, da der var tale om mødekamp i mørke. På baggrund af kilderne vurderes, at såvel I som III bataljon havde et klart billede af opgaven i manøvreplanen. Regimentet skulle i samvirke med 502 PIR rydde terrænet for fjender i rummet omkring og syd for Schijndel. Dermed havde bataljonerne forventeligt et klart indtryk af, hvordan opgaven understøttede opfyldelsen af det overordnede mål ved at reducere truslen mod hovedvejen fra vest. Men i modsætning til perioden indtil da havde regimentet ikke handlefrihed. Det indgik i rammen af en kontrolleret divisionsoffensiv, der overraskende reelt endte i en mødekamp, der blandede tyske og amerikanske styrker samtidig med, at en ny alvorlig trussel opstod fra øst og fangede divisionen ude af balance. Hvad der skete under denne indsats i divisionsramme var præget af tilfældigheder. III bataljon bevægede sig tilfældigvis frontalt mod KG Huber, og uden dens valg af en sikker formation kunne bevægelsen have ført til en mindre katastrofe. Ganske vist for sent, men i balance, kunne bataljonen herefter reagere i den frontale kamp mod KG Huber.¹²⁰ Hvad der derefter skete, blev afgjort af de laveste leds rutine og kampeksercits.

I de følgende dage opstod krisen i regimentets forsvar af hovedvejen. Her spredtes regimentets bataljoner og kæmpede selvstændigt på forskellige steder og i forskellige perioder. Kronologien fastholdes generelt, mens kampenes geografiske udstrækning behandles separat. Herudover vil dele af naboenheders kampe og højere føreres beslutninger kort være beskrevet for at underbygge den taktiske analyse.

22. september (D+5) I og III/501 PIR

Ved daggry var hovedstyrken af 501 PIR's opgave fortsat at virke som "fejebakken", hvilket bl.a. krævede, at stillinger i sydkanten af Schijndel blev holdt. Herudover indebar opgaven også fra omkring kl. 0715 en afvisning af tyske angreb fra syd, angreb, der blev udført af dele af den nu opsplittede KG Huber.¹²¹ 501 PIR's opgave i denne fase blev løst, men først efter, at tyske indbrud i den sydlige del af Schijndel var blevet nedkæmpet. At de tyske angreb blev afvist, skyldtes nok især ankomsten af III/501 PIR omkring kl. 0930.¹²² Ud over at fastholde Schijndel tog regimentet nogle tyske krigsfanger i form af mindre tyske grupper, der uvidende om amerikanernes tilstedeværelse kom marcherende fra s'Hertogenbosch i nord-vest.

I løbet af dagen blev amerikanernes kontrol med Schijndel og omgivende ter-

Kortskitse visende hele Operation Market Garden samt de tyske modangreb og med 501 PIR's rum lidt under midten af kortet. (U.S. Defense Mapping Hydrographic/Topographic Center (pds23.egloos.com))

ræn konsolideret ved offensiv optræden, og fra kl. 1330 iværksattes slutfasen, hvor de tyske styrker i terrænet mellem Sint Oedenrode og Schijndel skulle tilintetgøres ved angreb.¹²³ Dette angreb blev ikke gennemført som planlagt og var reelt ikke muligt. *For det første* angreb "kosten" i form af 502 PIR kun langsomt,

hvilket bl.a. skyldtes beskydning i deres vestlige flanke fra resterne af KG Huber, og herudover blev nytilkomne tyske elementer, herunder fra 59. Infanteridivision, indsat imod dette amerikanske regiments åbne flanke i sydvest. *For det andet* indløb kl. 1430 melding om, om at hovedvejen var under angreb nord for Veghel.¹²⁴

KG Walther var nået frem, og opgaven om Schijndel måtte nedprioriteres til fordel for at koncentrere sig om hovedopgaven, at holde hovedvejen åben for XXX Korps og dermed først og fremmest afvise direkte tyske angreb, der truede med at afskære den.

Det bør bemærkes, at 501 PIR i og omkring Schijndel blev støttet af både kampvogne fra B-eskadron/44 RTR og af artilleri bl.a. fra 321. artilleriafdeling, hvilket øgede muligheden for at opnå målet for indsatsen i fasen.¹²⁵

501 PIR med I bataljon havde således kun mulighed for at løse opgaven i begyndelsen af indsættelsen ved Schijndel, nemlig at tage det forudsætningskabende terræn. Samtidig lykkedes det amerikanerne at forhindre tyskerne at nå deres mål med KG Hubers angreb, nemlig at blokere de allieredes forsyningsakse imod nord. At dette var kampgruppens direkte mål, kunne amerikanerne ikke være sikre på allerede på dette tidspunkt. Effekten af 501 PIR's angreb blev ved et tilfælde at spolere det planlagte tyske angreb fra Schijndel og imod hovedvejen og broerne syd for Veghel. Det kom aldrig ordentligt i gang. Det lykkedes dog ikke at opnå målet med 501 PIR's angreb i denne fase, nemlig at rense terrænet mellem Schijndel og Sint Oedenrode for tyske styrker. Dette bidrog til de taktiske problemer i de kommende dage. Tyskerne var klar over vigtigheden af Schijndel og genbesatte byen i løbet af den 22. september og anvendte herefter området som udgangsområde for nye angreb.

I/501's kamp om Schijndel viser værdien af at søge og fastholde initiativet. F.eks. havde det forrest fremrykkende kompagni, C-kompagniet, omkring kl. 0715 den 22. september, mødt overlegne fjendtlige styrker.¹²⁶ Situationen blev stabiliseret, da resten af bataljonen ankom med B-kompagniet forrest. På de laveste taktiske niveauer søgte delinger og kompagnier nærmest konsekvent at komme til skud fra nye retninger og på overraskende tidspunkter gennem aktiv udnyttelse af terrænet. Huse, haver og baggårde blev anvendt til bevægelser fremad og i dybden af de tyske styrker. Dette sikrede amerikanernes succes ved, at tyskerne var henvist til at reagere.¹²⁷ De tyske enheder fremstår i såvel Didden/Swarts og Rapport samt Koskimaki's beskrivelser som mere træge og langsommelige i deres bevægelser end det amerikanske faldskærmsinfanteri.¹²⁸ Det bør pointeres, at situationen i Schijndel forblev uafklaret, indtil styrkeforholdet endeligt skiftede ved ankomsten af III bataljon, men konstant udviste soldaterne fra I/501 PIR's initiativ og vilje til at søge nærkamp med de tyske modstandere.

På regimentsniveau var 501 PIR's bevægelser taktisk hensigtsmæssige, enhederne blev bragt i gunstige positioner for at opnå målet, men kampen blev formet af bataljonernes indsats. KG Walthers angreb ved Veghel fra øst tvang 501 PIR til at afbryde angrebet kl. 1430, hvilket vil sige midt i det afsluttende angreb. Den succesfulde afbrydelse af angrebet efter iværksættelsen tyder på dynamisk,

aggressiv føring og et højt uddannelsesniveau i enhederne. Såvel I som III bataljon var i kamp med kompagnierne udfoldet på linje, da de blev beordret til at gøre holdt, hvorefter de frigjorde. Sandsynligvis gjorde III bataljon venstre om og marcherede væk fra kampen på kompagnikolonner.¹²⁹

I forhold til bevægelse på det laveste niveau udviste de amerikanske kompagnier, mindre enheder samt enkeltpersoner initiativ omkring Schijndel, bl.a. søgte de amerikanske soldater frem til gode stillinger på flankerne og i ryggen af de angribende tyske enheder. Det er værd at bemærke, at bevægelserne tilsyneladende gennemførtes hurtigere end de tyske modforanstaltninger. Amerikanerne opnåede efter alt at dømme stadig at bringe tyskerne i ugunstige situationer, påførte dem flere tab og påvirkede deres initiativ.

22. september (D+5) II/501 PIR's i forsvar af Veghel imod KG Walthers angreb

KG Walthers angreb var en alvorlig trussel imod opfyldelsen af regimentets grundlæggende opgave, da det truede med at tage kontrol med vejen fra Veghel mod Nijmegen 12 km mod nord og videre imod Arnhem.¹³⁰ Kampgruppe Walthers nåede frem til vejen nord for Veghel omkring kl. 1100 og tilintetgjorde straks

Broerne over Aa ved og i Veghel i dag. Øverst jernbanebroen i fortsat relativt åbent terræn (Foto: www.pinterest.com) og nederst vejbroen tæt ved bymidten (Foto: Wikimedia).

Britiske sikringselementer sidder af køretøjer på hovedvejen for at møde KG Walthers angreb 22. september fra øst, men deres sikkerhed afhang reelt af de amerikanske faldskærmsinfanteristers indsats. (twitter.com/rgpoulsen/status/716347817518833664 23-6-2017))

et “betydeligt antal” lastbiler.¹³¹ Der var kun få amerikanske styrker nord for Veghel,¹³² men bl.a. hovedstyrken af 506 PIR og samt 327 GIR var under hastig fremrykning fra syd. Endvidere blev britiske 32. Guards Brigade fra beredskabsområder syd for Nijmegen indsat fra kl. 1730 i retning imod kampgruppen.¹³³ De samlede allierede reaktioner forhindrede den tyske styrke i at opnå sit hovedmål, som var erobring af broerne over Aa og kanalen ved Veghel.

Målet for II/501 PIR var fortsat det direkte forsvar af disse Veghel-broer. Det var en krævende opgave, da resten af regimentet som beskrevet var indsat mod Schijndel. Derfor var der kun få og spredte styrker imod nordvest, nordøst og sydøst, og mulighederne for at få varsel fra egne styrker om fjendtlig opmarch var mindre gode. Herudover kunne II bataljon ikke kæmpe i et sammenhængende forsvar, men i posteringer på maksimalt et forstærket kompagni, da de fire broer var spredt over et område på ca. 1½ x 3km.¹³⁴ Der var dog en klar tyngde ved vejbroerne i øst, hvilket må have medført, at II bataljons hovedstyrke var placeret her, og at forsvarets tyngde var rettet imod øst.¹³⁵ Bataljonen var forstærket af både kamp- og kampstøtteenheder. Rapport nævner to ingeniørdelinger fra 326 Luftbårne Ingeniørbataljon (326 AEB), der blev landsat samme med 501 PIR, det nytilkomne panserværnsbatteri B-batteri fra 81 Luftværns- og Panserværnsafdeling samt artilleristøtte fra det rådige feltartilleri.¹³⁶

Herudover fandtes de britiske kampenheder fra marchkolonnerne, der passede nordpå ad hovedvejen, i kampområdet. 501 PIR skulle beskytte kolonnerne, hvilket var ret umuligt med de begrænsede styrker til rådighed og den manglende mulighed for skjul og dækning i det åbne hollandske landskab. Løsningen af opgaven besværliggjordes yderligere af, at regimentet ikke kunne føre kommando over de ramte britiske enheder i kolonnerne.¹³⁷

Ud over velplacerede amerikanske kampstillinger var terrænets beskaffenhed en væsentlig årsag til, at det lykkedes at fastholde broerne. Aa floddalen var lavtliggende og sumpet, hvilket indskrænkede de angribende tyske kampvognes bevægelser. Det stærkt kanaliserende terræn, der vanskeliggjorde XXX Korps'

angreb imod nord, hæmmede også tyske pansrede angreb fra øst.¹³⁸ Ikke desto mindre lykkedes det tyskerne at trænge så langt frem, at de kunne beskyde vejbroen over kanalen, men de kom aldrig tæt nok på til at ødelægge broerne.

Samlet set må det vurderes, at 501 PIR her viste sig ude af stand til at løse sit overordnede mål: At holde hovedvejen åben, men afbrydelsen af trafikken blev ikke af længere varighed. Omvendt lykkedes det for Kampgruppe Walther at nå sit mål, selvom det kun blev en kortvarig succes. Samtidig må det konstateres, at opgaven med at holde broerne intakte lykkedes.

Der findes kun få oplysninger, som fortæller om, hvorvidt II/501's optræden omfattede aktiv, bevægelig kamp eller kun kamp fra stillinger. Bindingen til det fysiske forsvar af broerne i og ved Veghel reducerede her mulighederne for den patruljering og de mindre modangreb, som kunne gennemføres inden for rammen af områdeforsvaret andetsteds i regimentsrummet. Men oplysninger peger dog på, at medens bataljonens hovedstyrke var indsat i kamp fra stilling, udnyttede mindre enheder i nogen grad terrænet til aggressiv patruljering, baghold og mindre angreb.¹³⁹

Over regimentsniveauet gennemførtes en række bevægelser, der sikrede sammenhæng i kampen. Under II/501's forsvarskamp ankom først II/506 PIR til en stilling nord for Aa floden og med front imod nordøst. Senere ankom yderligere en bataljon, II/327 GIR, som indledningsvist gik i stilling syd for II/501 PIR med front imod øst og sydøst.¹⁴⁰ Endelig ankom C-eskadronen fra 44 RTR og ydede et væsentligt bidrag til bekæmpelsen af de tyske kampvogne. Under kampen anvendtes artilleriet fra både XXX Korps og 101. Division til i størst mulig udstrækning at holde de tyske enheder væk fra vejen.¹⁴¹

23. september (D+6) 501 PIR's forsvar af korridoren ved Veghel.

De fornyede tyske forsøg på at erobre Veghel fra nord og øst - og muligvis fra vest om morgenen - blev afvist af de hastigt sammendragede allierede enheder.¹⁴² Senere på dagen blev der koncentreret så stærke styrker under kommando af XXX Korps, at det blev muligt at tvinge Kampgruppe Walther tilbage og åbne vejen nord for Veghel. 501 PIR var ikke involveret i disse angreb, men regimentets mål var dog uændret at holde vejen i sit rum fri for tyske angreb ved direkte at sikre de fire broer om Veghel samt ved fortsat aktiv forsvarsindsats at dække hovedvejen syd for Veghel.

Som et resultat dels af beslutningen 21. september om angrebet på Schijndel og dels Kampgruppe Walthers succes 22. september nord for Veghel måtte 501 PIR kæmpe på to-tre fronter de næste dage. III bataljon kæmpede i snæver tilknytning til kanalen og Eerde og havde front imod vest. 3 km imod nordøst omkring Veghel kæmpede II bataljon med front imod øst for at forsvare vejbroerne. Det fremgår imidlertid ikke klart, hvor I bataljon ophold sig om natten og formiddagen, men de har muligvis været i et beredskabsområde mellem de to øvrige bataljoner.¹⁴³ I/501 blev på et tidspunkt efter 23. september middag indsat vest for Eerde med front mod vest.

Et samtidigt monument over samarbejdet mellem 101. Division og 44 RTR; den første grav for en dræbt faldskærmssoldat ved siden af en ødelagt Shermankampvogn fra den britiske panserbataljon.

(waralbum.ru/wp-content/uploads/2010/01/market_garden_day_9_21.jpg (22-6-2017))

Af hensyn til læsevenligheden opdeles analysen herefter i behandling af hver enkelt af bataljonerne, idet der fokuseres på I og III bataljon, der kom i de hårdeste kampe. For så vidt angår II bataljons rum, var kampen for at genåbne vejen som nævnt overtaget af andre enheder fra 101. Division, herunder 506 PIR og 327 GIR.¹⁴⁴ II bataljon optræder derfor kun sporadisk i kilder og litteratur, der nævner, at denne bataljon gik ud af kampen mellem 23. og 24. september.¹⁴⁵

23. september (D+6) III/501 PIR's forsvar af Eerde imod angreb fra vest.

III bataljon blev frigjort ved Schijndel kl. 1430 den 22. september og gik derefter tilbage til Eerde, hvor bataljonen efter alt at dømme påbegyndte indretningen af kampstillinger. Selv om denne opgave var et resultat af en divisionsordre,¹⁴⁶ viste den, at hovedopgaven, at vejen skulle sikres, fortsat bestemte målene for enhedernes indsættelser i hver fase af kampen, der skiftede mellem angreb og forsvar, og dermed bestemte den taktiske ramme for kompagniers og delingers indsættelser.

Kilder og litteratur giver ikke et klart svar på, hvorledes III bataljons tilbagegang fandt sted. Det er ligeledes uklart, hvor og hvornår III bataljon mødte enheder fra Kampgruppe Huber, som de som nævnt første gang passerede i natten

mellem 21. og 22. september. Det er ydermere uklart, om objektnærsikringen på jernbanebroen kom i kamp. Det er imidlertid klart, at væsentlige dele af Kampgruppe Huber blev nedkæmpet i perioden 21.-23. september af enheder fra 101. Division, hvoraf hovedparten af enhederne må have været fra 501 PIR. Samtidig nævnes, at ankomsten af enkelte (allierede) kampvogne såvel nord for kanalen som syd for denne – formodentlig om Eerde – medførte, at kampgruppen gik i opløsning.¹⁴⁷

Perioden fra eftermiddagen 22. september til daggry 23. september var tilstrækkelig til, at der blev indrettet et sammenhængende system af kampstillinger, hvorfor det antages, at en rutineret enhed som 501 PIR gjorde netop det. I hvert fald blev den næste angribende tyske enhed, Fallschirmjäger-Regiment 6 (FJR), afvist af III/PIR den 23. september kl. 0720.¹⁴⁸ Endnu et tysk angreb omkring kl. 1300 blev også afvist i en kamp, hvor III bataljon blev støttet af effektiv nærstøtteartilleriild.¹⁴⁹

Da III/501 ikke blev støttet af den tæt placerede reserve, I/501, vurderes det, at forsvaret ikke var presset i væsentligt omfang. Målet blev bl.a. nået, fordi III/501 blev tildelt tilstrækkelige ildstøttemidler, men sandsynligvis også fordi man havde anvendt den rådige tid til at forberede kampstillingerne.

Kildematerialet og litteratur er som nævnt mangelfuldt i relation til I/501's bevægelser efter afbrydelsen af kampene om Schijndel ca. kl. 1430, men da bataljonen beskrives genindtrådt i kampen ved daggry 24. september, synes sandsynligt,¹⁵⁰ at Schijndel blev forladt kl. 1800 22. september,¹⁵¹ og bataljonen derefter sandsynligvis først bevægede sig imod nord for at inddrage delingsposteringsen ved Dinther. Derefter marcherede bataljonen imod Weibosch, der ligger mellem Schijndel og Eerde. I løbet af natten rykkede I bataljon antageligvis i beredskabsområde i dette område. I hvert fald nævnes bataljonen ikke direkte i forbindelse med III bataljons forsvar af Eerde 22. og 23. september, der er omtalt ovenfor.

I/501 indtræder igen i kampene 24. september syd for III/501 med opgaven at forsvare et klitområde sydvest for Eerde.¹⁵²

Der er ikke grundlag for at vurdere de to bataljoners optræden nærmere på det eksisterende grundlag.

24. september (D+7) Kampen for at forsvare Eerde

Kampgruppe Walthers angreb nord for og imod Veghel blev som nævnt endeligt afvist af britiske og amerikanske styrker direkte under XXX Korps i løbet af natten mellem 23. og 24. september.¹⁵³ En ny tysk trussel imod korridoren opstod herefter fra vest i form af, at flere mindre kampgrupper blev samlet under overordnet kommando af General Chill.¹⁵⁴

Omkring kl. 1000 den 24. september indløb der meldinger fra en postering udstillet af C-kompagniet/I/501 om et angreb af von der Heydtes 6 FJR fra vest og nordvest.¹⁵⁵ Formålet med posteringen var formodentligt netop at varsle de øvrige enheder fra 501 PIR og derigennem beskytte hovedvejen. Dermed skabtes

tid og rum til at indsætte resten af I bataljon samt III bataljon. C-kompagniets posteringsindsats skabte en afgørende forudsætning for afvisningen af det tyske angreb og dermed for løsningen af den overordnede opgave, at holde hovedvejen åben, og med den aktuelle, direkte opgave at bringe det fjendtlige angreb til standsning. Den afsluttede indsats af 501 PIR om hovedvejen synes at understøtte dette synspunkt.

Regnet fra syd fastholdt C- og B-kompagnerne/I og I-kompagni/III/501 terrænet fra Eerde og op til kanalen med front imod vest, mens A-kompagniet/I/501 klargjorde til modangreb.¹⁵⁶ Lidt over kl. 12 blev ildforberedelsen indledt med flere artilleriafdelinger, hvorefter A-kompagniet iværksatte sit modangreb støttet af en kampvognsdeling fra 44 RTR.¹⁵⁷ Resultatet af kompagniets anstrengelser bevirkede sammen med de øvrige enheders kamp fra stillinger, at tyskerne opgav at trænge frem her og i stedet forlagde tyngden syd for 501 PIR's operationsrum, hvor hovedvejen først blev lukket med ild og senere med tyske blokeringsenheder.¹⁵⁸

På det lave taktiske niveau demonstrerede A-kompagniets modangreb ved Eerde igen offensivviljen og evnen til at tage initiativet. Godt nok i en lille målestok, en større styrke kunne åbenbart ikke udspares.¹⁵⁹ Kompagniangrebet viste, at 501 PIR ikke søgte at opnå målet om at holde vejen åben ved blot at reagere, men ved at agere aktivt. Enhederne valgte igen at optræde offensivt og trænge ind på tyske enheder i et uoverskueligt terræn fra en flankerende retning, og på den

Krigsbytte, tyske MG34-maskingeværer, fra kampene ved Eerde den 24. september 1944. (liberationroute.com/pays-bas/lieu-historique/the-observation-posts-over-the-battlefield-at-eerde (23-1-2017))

Den åbne hovedvej den 25. september 1944.([hellshighwaytours.com/operation-market-garden/september-25th-2/attachment/sept25_koeivering_1/\(23-1-2017\)](http://hellshighwaytours.com/operation-market-garden/september-25th-2/attachment/sept25_koeivering_1/(23-1-2017)))

måde søgte de overraskelse gennem bevægelse. Taktisk set var kompagniangrebet en succes, da det bidrog til at standse for yderligere tyske forsøg på at trænge frem i mod jernbroerne fra vest. Regimentet kunne ikke forhindre angrebet syd for sit rum, ved Koeivering, og blev heller ikke involveret i kampene der.

Modangrebsretningen viste, at I/501 forsøgte at angribe med kompagniet fra syd imod nord med flankerende støtte fra de øvrige kompagnier i bataljonen og at ramme flanken af de tyske styrker i klitterne. Det var en plan med indbyggede svagheder, bl.a. fordi kompagniets sydflanke var ubeskyttet over for dele af Kampgruppe Jungwirth, som om eftermiddagen ankom fra vest og nordvest. Derfor blev kompagniets angreb standset, og kompagniet overgik til at fastholde det vundne terræn.¹⁶⁰

Kampen om hovedvejen, der opstod mellem de allierede styrker, herunder 501 PIR, og General Chills styrker skulle blive 501 PIR's sidste, inden regimentet sammen med resten af 101. Division i starten af oktober forskød nordpå til "the Island" i området mellem Nijmegen og Arnhem.

Diskussion og konklusion

I forhold til 501 PIR's operationer om Veghel var der en række forhold, der kan fremdrages i relation til principperne om målet, *offensiven* og *bevægelsen*. Her samles diskussionen af artiklens eksempel, og denne diskussion følges af et kortere afsnit om generelle eller almengyldige iagttagelser, og der skitseres mulige, yderligere undersøgelser.

Afslutningsvis perspektiveres i forhold til nutidige indsættelsesmåder.

På spørgsmålet om det lykkedes 501 PIR at løse den stillede opgave fuldstændigt og således det overordnede og periodiske, underordnede mål må der svares nej, som det altid må forventes, hvis der findes en fjende, der er i stand til at gøre effektiv modstand.

Det er i hvert fald ubestrideligt, at det lykkedes tyskerne at blokere hovedvejen i to tilfælde,¹⁶¹ hvor det første tilfælde var i divisionens og regimentets indsættelsesperiode omkring Veghel og især nord for byen den 23.-24. september. Det andet tilfælde var ved Koevering (3 km syd/sydvest for Eerde) den 25.-26. september syd for broerne efter de her behandlede operationer.

Det virker oplagt, at netop 501 PIR's effektive modstand omkring Eerde, den 24.-25. september, medførte, at den tyske Kampgruppe Chill valgte at skifte sin tyngde imod syd – og derfor nåede frem til Hovedvejen ved Koevering.

Endvidere anses det som beskrevet for sandsynligt, at den tyske kampopklaring ved bataljon Duchstein den 17.-18. september kom så tæt på jernbanebroerne, at den kunne beskyde dem. Bataljon Duchsteins korte succes var imidlertid ikke en trussel imod at holde hovedvejen åben, da XXX Korps på det tidspunkt endnu ikke var nået frem.¹⁶² Endelig var der Kampgruppe Hubers angreb den 23. september, der blev beskrevet under afsnittet om Schijndel. Effekten af dette angreb er uklart beskrevet i kilder og litteratur, men det faktum, at de anvendte amerikanske beskrivelser kun i vage vendinger omtaler en trussel fra vest, gør det sandsynligt, at vejbroerne ikke blev truet direkte af denne kampgruppes angreb.¹⁶³ Derfor skal det fremhæves, at 501 PIR's hovedmål, at forsvare broerne, lykkedes. De blev aldrig tilbageerobret af tyskerne, kun periodevist udsat for beskydning. Det for regimentet udpegede nøgleterræn blev holdt. Det afledte, ligeledes væsentlige og langt mere krævende mål, at holde vejen åben, blev dog som nævnt ikke nået fuldt ud, da det ikke lykkedes for 501 PIR at holde hovedvejen fri for angreb i regimentets operationsrum i hele perioden. Regimentet opererede i et rum, der var af varierende udstrækning og udsat for stadigt skiftende trusler fra forskellige retninger.

For at nuancere denne konklusionen undersøges, hvilke affødte, periodiske opgaver, der rent faktisk blev løst. I forbindelse med angrebet ved Heeswijk den 20. september blev den tyske bataljon nedkæmpet og målet således entydigt nået. I kampen om Schijndel blev 21.-22. september blev målet ikke nået fuldt ud. Godt nok erobrede I og III bataljon det udpegede terrænmål, men den fjende, der var udset til tilintetgørelse mellem de to bataljoner og 502 PIR, undslap. Herud-

over medførte den kaotiske mødekamp, der fandt sted, at de reserver, der nu blev behov for i forsvaret mod øst og nord for Veghel, var disponeret i den modsatte retning. Derfor var Schijndel-operationen medvirkende til, at hovedvejen blev blokeret af Kampgruppe Walther 23.-24. september. Delmålet med at fasthold Eerde 25. september blev nået, da de tyske angreb af de forskellige kampgrupper under Kampgruppe Chill blev slået tilbage.¹⁶⁴

I forhold til 501 PIR's brug af støtte og tildelte midler for at løse hovedopgaven og opnå de skiftende mål peger denne undersøgelse på, at midlerne, i det omfang de var til stede, blev brugt hensigtsmæssigt. Brugen af ingeniørdelingerne bidrog aktivt til både at tage broerne 17. september og til forsvaret mod Kampgruppe Walthers angreb den 23.-24. september. Samvirket med 44 RTR blev af central betydning i de delfaser, hvor kampvognsbataljonens rolle i beskyddningen af de pansrede køretøjer fra Kampgruppe Walther var af stor betydning for fastholdelsen af II bataljons stillinger. Ligeledes fik III bataljon værdifuld kampvognsstøtte i angrebet imod Schijndel.

Ønsket om kampvognsstøtte kan dog være medvirkende til at forklare, hvorfor III bataljon nåede så meget senere frem end I bataljon, da det var imod britisk doktrin at indsætte kampvogne om natten.¹⁶⁵ Selv om B-eskadron/44 RTR efter alt at dømme var med i bevægelsen imod Schijndel om natten, var det besværligt. Støjen fra kampvognsmotorerne berøvede infanteristerne muligheden for at høre de tyske soldater, og samtidig krævede kampvognene både fjern- og nærsikring for at undgå tyske baghold. Men uanset problemerne var eskadronen på plads og dermed til nytte, da det blev lyst og bataljonen kom i frontal kamp med dele af Kampgruppe Huber.

501 PIR's brug af artilleristøtte understøttede opnåelsen af flere delmål. Det gjorde sig specielt gældende, efter at de sidste dele af divisionsartilleriet var land-sat og i særdeleshed efter at dele af korpsartilleriet fra XXX Korps kunne anvendes. I forbindelse med forsvaret af Veghel spillede støtten fra 81 Luftværns- og Panserværnsafdeling en vigtig rolle i afvisning af tyske kampvognsangreb.

Selv om det ikke er undersøgt i detaljer, giver kilderne til denne undersøgelse et indtryk af en smidig brug af gensidig støtte og fleksibel tildeling af midler internt i regimenter, bataljoner og kompagnier. I alle beskrivelser indgår i større eller mindre grad beskrivelse af integration af både panserværns-, maskingeværns- og morterled. F.eks. bidrog bataljonernes tunge kompagnier til opnåelsen af målet ved Heeswijk-angrebet den 20. september og forsvaret af Veghel 23.-24. september. Det tætte samvirke mellem ild og bevægelse var under alle omstændigheder en vigtig forudsætning for succes.

Samlet set opnåede 501 PIR kun delvist målet, men det er usandsynligt, om det fik indflydelse på de "10 procent fiasko",¹⁶⁶ som fik den samlede operation til at kuldsejle. De centrale overordnede problemer var den generelle foragt for tyskernes mulighed for at reagere effektivt og den af luftstyrkerne styrede lang-sommelige indflyvningstakt af de resterende dele af de luftbårne styrker, samt placeringen af 82. Division og 1. Britiske Divisions nedkastningsområder på kun

den ene side af målene. Samtidig var 101. Division indsat langt fra de to andre faldskærmsdivisioner og var samtidig presset af den britiske Gardepanserdivisions nonchalante fremrykningstempo, hvilket betød at 101. Division måtte klare sig selv – i hvert fald indledningsvist. Fordi fjenden har en selvstændig vilje, er fuld opnåelse af de opstillede mål en undtagelse, der kræver en dybt indlejret beslutsomhed og fleksibilitet i søgen efter nye veje til målet. Det er rent faktisk denne evne ved Maxwell D. Taylors 101. Division, der slår én ved arbejdet med dette eksempel.

I forhold til grundprincippet om offensiven syntes 501 PIR's og dets enheders villighed og evne til at tage initiativet og optræde aggressivt som noget, man havde gjort naturligt gennem uddannelsen. Denne optræden fandt sted trods enhedernes lette bevæbning ved, at man søgte at opnå overraskelse ved at angribe flanker og ryggen af modstanderen uanset tidspunktet på dagen. Bataljonerne og deres kompagnier udnyttede naturligt terrænets muligheder. Heerswijk var et godt eksempel på, hvordan I bataljon tog initiativet og valgte en god angrebsretning. Ligeledes var angrebet imod Schijndel på regimentsniveau et forsøg på at tage initiativet for at rense et terrænområde. At det mislykkedes, skyldtes Kampgruppe Huber modoffensiv, der udløste en periode med kaotisk mødekamp. Ved Schijndel synes tilbøjeligheden til at udnytte en opfattet fordel offensivt til at bringe regimentet så meget ud af balance, at man undergravede det overordnede mål, at sikre hovedvejen mod Kampgruppe Walther, da regimentet havde en reserve til rådighed.

Regimentets anvendelse af posteringer samt objektnærsikrings kontrol over broerne bidrog samlet set til at skabe forudsætninger for den offensive manøvre, der normalt sikrede bevarelsen af initiativet. Samlet viser eksemplet, at offensiv optræden, der i stor udstrækning blev delegeret til delinger og forventet af disse, var en central del af 501 PIR's taktiske kultur. Som beskrevet i Stephen Ambroses "*Kammerater i krig*" var offensiv opportunisme under uddannelsen gjort til en del af føreres og mandskabs professionelle DNA i hele 101. Division.

Det samme synes at være tilfældet med hensyn til grundprincippet om bevægelse, og evnen til hurtigt og fleksibelt at skifte mellem overraskende og derigennem gunstige angrebsretninger og stillinger i forhold til de tyske modstandere. Dette blev opnået på trods af, at faldskærmsenhederne som fodmarcherende havde grundlæggende lav mobilitet. Man søgte og opnåede gode angrebsmuligheder og ildstillinger på flanken og om muligt i ryggen af tyskerne. Man forsøgte i tre tilfælde en dobbelt omfattende manøvre: Ved erobringen af broerne den 17. september, ved Heerswijk den 20. september samt ved Schijndel den 21.-22. september. Ved den afsluttende indsættelse ved Eerde den 25. september var det planen at angribe i flanken.

Alle er eksempler på, at opportunistisk bevægelig optræden var naturlig for enheden. Ganske vist var de planlagte bevægelser ofte mindre succesfulde end håbet, da de tyske modstandere gjorde, hvad der var muligt for at inddæmme og

Tyskerne forblev en effektiv modstander. Her en britisk Sherman-kampvogn fra angrebet i Koeveringskoven mod Schijndel fra den 25. september. (www.oudzijaart.nl/Kroniek/K1946.htm (23-1-2017))

blokere bevægelsen. Det måtte forventes over for en modstander, der normalt selv satsede på at dominere med aggressiv, bevægelig kamp.

Den manglende tyske reaktion ved broerne 17. september var et resultat af den overraskende luftlandsætning, og for de tyske småstyrker var valget efterfølgende overgivelse eller flugt, men den tyske bataljon ved Heeswijk 20. september måtte nedkæmpes. Resultatet af kampene ved Schijndel den 21.-22. september var præget af tilfældigheder og held, som det må forventes i mødekampssituationer. De dele af denne Kampgruppe Huber, der var i Schijndel og syd herfor, led en del tab, men trak sig imod vest, hvor de omkring 24. september blev integreret i Kampgruppe Jungwirth.

Der er ikke fundet et grundlag for at bedømme anvendelsen af bevægelse under de defensive indsættelsesformer som 17. september over for Kampgruppe Duchstein og under forsvarskampen mod Kampgruppe Walthers angreb 23.-24. september. Kilders og litteraturs generelle mangel på taktiske detaljer medfører, at der er en grad af usikkerhed f.eks. om hvordan patruljer anvendtes og bevægelser under defensiv kamp blev gennemført. Samlet vurderes det, at fleksibel bevægelse var ligeså naturlig som offensiv optræden for regimentet som for resten af 101. Divisions enheder.

Undersøges vurderer samlet, at der normalt var en effektiv synergi mellem regimentets fleksible valg af måder i løsningshovedopgaven under stadigt skiftende vilkår og muligheder. Man valgte herunder nye veje til opfyldelse af periodisk affødte opgaver og dermed til den samlede opfyldelse af målet, altid kompenserende for enhedernes svagheder gennem bevægelig og offensiv optræden. Sam-

tidig viste enhederne under 501 PIR en udmærket forståelse for integrationen af ild og bevægelse som midler til at opnå lokal overlegenhed.

Det numeriske kampkraftforhold var ugunstigt. Under kampen mødte de tre kampbataljoner fra 501 PIR op imod 10 tyske bataljoner, der blev støttet af artilleri, luftværn og panserværn samt i visse tilfælde kampvogne.¹⁶⁷ Det skete under vilkår, hvor det amerikanske regiment normalt kun kunne råde over en del af sin styrke, fordi dele var bundet af sikrings- og forsvarsopgaver i andre dele af rummet. Når det i så høj grad lykkedes at fastholde kontrollen med hovedvejskorridoren, skyldtes det som nævnt, at amerikanerne naturligt optrådte så bevægeligt og aggressivt, at man hindrede, at fjenden kunne udnytte sin overlegenhed koordineret. Bag den amerikanske optræden lå en række forudsætninger, der ikke er undersøgt her, bl.a. soldaternes og førernes uddannelse, indhentning og brug af efterretninger og logistik.

Den direkte militærfaglige læring af dette eksempel er, at forsvar af stillinger ikke alene er tilstrækkeligt til løse opgaver som at sikre langstrakte forsyningsveje eller kontrollere udstrakte rum eller områder. Ganske vist skal nøgleterræn tages og fastholdes, som broerne ved Veghel, og handlefriheds- og forudsætningskabende terræn holdes af posteringer. Men styrken er altid for lille til at forsvare og sikre alt, og derfor kan opgaven kun løses gennem offensiv og fleksibel bevægelse, hvorunder modstanderen offensivt opsøges og udmanøvreres; for at nedkæmpe dele, tvinge ham bort eller blot at sabotere hans plan. Både Heeswijk og Schinjdell samt senere Eerde understøtter denne erkendelse. Måske er den vigtigste iagttagelse, at langstrakte vejstrækninger og store terrænområder ikke kan forsvares eller kontrolleres permanent, hvorfor man må begrænse sig til at sikre, at afbrydelser og tab af kontrol bliver af så kort varighed som muligt.

Mulige videre undersøgelser

I indledningen blev nyere missioner som Irak, Afghanistan og Mali omtalt. En undersøgelse af disse missioner kan give yderligere indsigt i vilkår for sikring af forsyningsruter. Det er især kilder til at undersøge, hvorvidt man i Irak fra 2003 på samme måde optrådte efter grundprincipperne.¹⁶⁸ For så vidt angår Afghanistan, findes der ligeledes et rimeligt kildegrundlag.¹⁶⁹ Dog synes nogle kilder, der beskriver taktiske operationer, fortsat at være klassificerede. Men som det dokumenteres af artiklen om Musa Qala i antologiens Bind 1, er det muligt. Fælles for eksemplerne er, at modstanderens perspektiv er stort set ubeskrevet ud over de informationsoperationer og den propaganda, der omgiver operationerne.

En undersøgelse af operationer på hovedvejene i Irak i perioden i årene fra 2003 til 2007 kunne være relevant og give et mere nutidigt perspektiv på værdien af at løse skiftende opgaver med fokus på offensiv og bevægelse for at sikre opfyldelse af det overordnede mål: Holde march- og forsyningslinjer åbne.

Et centralt perspektiv, som denne undersøgelse næsten ikke berører, er den rolle, som efterretningstjenesten spiller. Der er allerede skrevet mangt og meget

om de fejlvurderede militær-strategiske og operative efterretninger især relateret til II SS Pz Korps. Der er noget tragikomisk i, at Montgomery i sine "Memoirs" forklarede den manglende opnåelse af målet med *Operation Market Garden* med den rolle, som vejret spillede, og måden tyskerne reagerede på,¹⁷⁰ da det er faktorer, som planlægningen af operationer må og i høj grad kan tage højde for.

Den rolle, som de taktiske efterretninger spillede, er overfladisk undersøgt. I det i undersøgelsen anvendte kilde- og litteraturgrundlag fremgår det igen og igen, at hollandske informanter gav efterretninger om tyske troppekonzentrationer og påbegyndte bevægelser. Dermed bidrog de til, at 501 PIR kunne tage initiativet og bevæge sig til gunstige stillinger styret af både hovedopgaven og den aktuelle taktiske opgave. Andre allierede opklaringsenheder indhentede også efterretninger. Opklaringsmidler fra de overordnede allierede grupperinger som 2. Armé og 21. Armégruppe såvel som operativ og taktisk luftopklaring har forventeligt suppleret efterretningsbilledet til gavn for 501 PIR og dets muligheder for at gribe initiativet og udnytte bevægelsen.¹⁷¹ Endelig indhentede de amerikanske enheder selv en lang række efterretninger med deres patruljevirkosomhed og fra deres posteringer. Dele af indhentningen af det taktiske beslutningsgrundlag er beskrevet i undersøgelsen, men integrationen af de samlede efterretninger i beslutningsprocessen er fortsat ubeskrevet. Netop derfor kunne en målrettet undersøgelse hjælpe til med at afdække betydningen af efterretningstjenesten og opklaring på forskellige niveauer under operationen.

Endelig skal der peges på især fører- og enhedsuddannelsen som en betydende faktor for løsningen af opgaven i en samtidig inspiration fra grundprincipperne. 501 PIR og 101. Division havde både en offensiv etos og kamperfaring, ligesom de havde erfaring med at optage erstatningspersonel i enhederne. I rammen af denne undersøgelse fremstod 501 PIR som her illustreret som en godt uddannet og veltrænet enhed med kadrer med en indædt vilje til offensiv og bevægelse for at løse taktiske opgaver og dermed at opnå det samlede mål. Derfor kunne en undersøgelse af, hvilke elementer i uddannelsen der understøttede efterlevelsen af grundprincipperne, være relevant. Det er relevant i forhold til den professionsuddannelse, der gennemføres på forsvarrets skoler i dag, og særligt relevant er det i forhold til den hærspecifikke professionsuddannelse, der gennemføres på Hærens Officersskole.

Organisationen af 501 PIR

Chef: Col Howard C. Johnston

Enhed	Officerer	Warrant Officers	Underofficerer og menige
501 PIR ¹⁷²	129	7	2.228
Stab og Stabskompagni	15	1	116
Logistikkompagni	6	3	105
I Bataljon Chef: LtCol H. Kinnard	36	1	669
Stab og Stabskompagni			
A-kompagni ¹⁷³ Chef. Capt. Stach	8	0	168
B-kompagni Chef: Capt. Hamilton		Som A-kompagni	
C-kompagni Chef: Capt. Phillips		Som A-kompagni	
Deling/A-kompagni/326 Luftbårne Ingeniørbataljon ¹⁷⁴	1	0	37
II Bataljon Chef: (LtCol R.A. Ballard	36	1	669
III Bataljon Chef: LtCol J.J. Ewell	36	1	669
Deling/A-kompagni/326 Luftbårne Ingeniørbataljon	1	0	37
B-eskadron/44 Royal Tank Regiment (efter ankomst)			

Kilder og litteratur

Kilder

Bundesarchiv, Militärarchiv (BAMA)

- RH-24-88-129: Bericht von Reinhard (LXXXVIII AoK). Interview med CH/LXXXVIII
- RH-24-88-91: KTB LXXXVIII
- RH-24-88-93: KTB LXXXVIII (20 SEP)

Eto-016: ORGANIZATION, EQUIPMENT, AND TACTICAL EMPLOYMENT OF THE AIRBORNE DIVISION, General Board US Forces Europe Theater, 17 June 1945.

<http://usacac.army.mil/cac2/cgsc/carl/eto/eto-016.pdf> <http://usacac.army.mil/cac2/cgsc/carl/eto/eto-016.pdf> (hentet 16-8-2016).

Gældende danske taktiske reglementer

- HRN 010-30. Feltreglement I. (FR-I)
- HRN 810-1. Feltreglement III. (FR-III)

Ike Skelton Combined Arms Research Library Digital Library

- 21 AG, Operation "Market Garden" 17-26 September 1944, <http://cgsc.cdmhost.com/cdm/singleitem/collection/p4013coll8/id/2899/rec/2>. (15-10-2015).
- Report of airborne phase (17-27 Sept., 44) Operation "Market", XVIII Corps, pp. 36ff <http://cgsc.contentdm.oclc.org/cdm/ref/collection/p4013coll8/id/3379> (15-10-2015)
- 101st Airborne Division Operation Market Garden <http://cgsc.cdmhost.com/cdm/compoundobject/collection/p4013coll8/id/1955/rec/1> (15-10-2015)
- Order of Battle of the United States Army, European Theater of Operations, 101st Airborne Division <http://cgsc.cdmhost.com/cdm/compoundobject/collection/p4013coll8/id/2481/rec/260>
- 38 Group operation order no: 526 for Operation "Market". <http://cgsc.cdmhost.com/cdm/singleitem/collection/p4013coll8/id/3371/rec/5> (7-8-2016). Viser den detaljerede plan for transport af faldskærms- og svæveplans-enheder.
- AIRBORNE OPERATIONS IN WORLD WAR II, EUROPEAN THEATER By Dr. John C. Warren, USAF <http://cgsc.cdmhost.com/cdm/compoundobject/collection/p4013coll8/id/222/rec/35> (7-8-2016)
- Intelligence planning for airborne operations: a perspective from Operation Market-Garden. <http://cgsc.contentdm.oclc.org/cdm/ref/collection/p4013coll3/id/973> (7-8-2016)

Library of Congress

- World War II Military Situation Maps <https://www.loc.gov/collections/world-war-ii-maps-military-situation-maps-from-1944-to-1945/?fa=subject:campaigns%7Clocation:europa%7Cpartof:military%20battles%20and%20campaigns-&sp=2> (15-10-2015)

US Army Field Manuals

- FM 7-20, The Infantry battalion (1942): <http://www.ibiblio.org/hyperwar/USA/ref/FM/PDFs/FM7-20.PDF> (hentet 26 NOV 2016)
- FM 7-40, The Rifle Regiment (1942): <http://www.ibiblio.org/hyperwar/USA/ref/FM/PDFs/FM7-40.PDF> (hentet 01 NOV 2016)
- FM 21-6, List of Publications for Training. http://www.alliedairbornearmy.com/Field-Manuals/FM_21-6_List_of_Publications_for_Training_1944.pdf Lister en lang

række (formodentligt alle) gældende reglementer, manualer og tekniske publikationer i den amerikanske hær pr. april 1944. (Hentet 03 NOV 2016)

- FM 30-31, Tactics and techniques of Air-borne Troops (1942). <https://archive.org/details/FM31-30> (Hentet 15 NOV 2016) Er I høj grad en teknisk manual for, hvordan enkeltmand og taktiske enheder kommer fra startstedet (flyvepladsen) og til det indledningsvise mål. Dermed beskriver den kun i meget ringe omfang taktiske aspekter.
- FM 100-5 Operations: http://www.alliedairbornearmy.com/Field-Manuals/FM_100-5_Operations_1944.pdf (hentet 15 NOV 2016).

US Army MCoE Libraries (alle hentet 3 NOV 2016)

- Cann, William: The operations of the Third Battalion, 506 Parachute Infantry Regiment <http://www.benning.army.mil/library/content/Virtual/Donovanpapers/wwii/STUP2/Cann,%20William%20D%20Jr%20CPT.pdf>
- Evans, Robert H.C.: The operations of company G, 327 Glider Infantry Regiment <http://www.benning.army.mil/library/content/Virtual/Donovanpapers/wwii/STUP2/Evans,%20Robert%20H%20CPT.pdf>
- Kemm, Robert R.: Operations of the 101st Airborne Division in the airborne invasion of the Netherlands <http://www.benning.army.mil/library/content/Virtual/Donovanpapers/wwii/STUP2/KemmRobertR%20%20MAJ.pdf>
- Willis, Lloyd: The operations of 506 Parachute Infantry Regiment <http://www.benning.army.mil/library/content/Virtual/Donovanpapers/wwii/STUP2/Wills,%20Lloyd%20E%20CPT.pdf>
- Participation of the 101st Airborne Division in Operation Market for the period of D to D+10. Pathfinder teams of the 82nd Airborne Division in Operation "Market" http://www.benning.army.mil/library/content/Virtual/Documents/Hardcopy/paper/D731.1_E91_no419.pdf (Det er dog ikke korrekt, at der er tale om 82nd AB Div. Alt i dokumentet vedrører 101. Division, herunder er der nogle tydelige kortskitser for hver dag under operationen.)
- Report on the 502nd Parachute Infantry Regiment in Operation "Market" http://www.benning.army.mil/library/content/Virtual/Documents/Hardcopy/paper/D767.68_U4502.pdf

Øvrige internetkilder

- 101 AB (AAR Market Garden): <http://sparkyasundevil.tripod.com/id24.html> (hentet 20 OKT 2016) - letter tvivlsom hjemmeside, men teksten synes troværdig.
- http://www.cubra.nl/specialebijdragen/BrabantCultureel/BC_BL_201405/lauran-too-rians-oorlogsboeken-groot.htm (Hentet 23. januar 2017)
- Kredsløbsforstyrrelser: http://www.krigsvidenskab.dk/sites/default/files/militaert_tidsskrift_141.aargang_nr.4_2013.pdf (hentet 04 OKT 2016)
- Lexicon der Wehrmacht <http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/inhaltsverzeichnis1.htm> (Løbende søgning om organisationen af tyske enheder)
- Wings at War Series, No. 4: Airborne Assault on Holland. An Interim Report – Re-Published 1992 https://archive.org/stream/AirborneAssaultOnHollandAnInterimReport-nsia/AirborneAssaultOnHollandAnInterimReport_djvu.txt (hentet 25 OKT 2016)
- HGQ Liason Regiment, <https://www.forces-war-records.co.uk/units/4513/ghq-liason-regiment/> (hentet 10 DEC 2016)
- https://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Market_Garden (Løbende tilgængeligt)
- https://en.wikipedia.org/wiki/British_Armoured_formation_of_World_War_II (Løbende tilgængeligt)
- <http://www.wareestablishments.net/U.S.A/Airborne/Infantry%20Regiment%20Para->

- chute%20December%201944.pdf (hentet 15 OKT 2016 og anvendt som hovedkilde til regimentsorganisationen)
- <http://cgsc.contentdm.oclc.org/cdm/ref/collection/p4013coll8/id/4079> (hentet 12 DEC 2016)
 - Tip of the Spear, http://www.history.army.mil/html/books/iraq/TotS/Tip_Spear.pdf (Hentet 23 DEC 2016) Omhandler US Army erfaringer fra Irak
 - On Point II: <http://www.history.army.mil/html/bookshelves/resmat/GWOT/On-PointII.pdf> (Hentet 03 JAN 2017) Omhandler ligeledes US Army erfaringer fra Irak.

Litteratur

- Ambrose, Steven, *Efter D-dag*, (Borgen 2003, København)
- Ambrose, Steven, *Band of Brothers: E Company, 506th Regiment, 101st Airborne from Normandy to Hitler's Eagle's Nest*, (Simon & Schuster, 08/07/2001)
- Antal, John, *Hell's Highway – The true story of the 101st Airborne Division during Operation Market Garden, September 17-25, 1944*, (Zenith Press, MBI Publishing Company, Minneapolis, MN 55401, USA)
- Atkinson, Rick, *The guns at last light*, (H. Holt and company, New York)
- Bennet, David, *A magnificent disaster – The failure of Market Garden, The Arnhem Operation, September 1944*, (Casemate, 1016 Warrior road, Drexel Hill, PA 19026 2008)
- Bando, Mark, *101st Airborne – The Screaming Eagles in World War II*, (Zenith Press, MBI Publishing Company, St. Paul, MN 55101, USA)
- Buckley, John & Preston-Hough, Peter, *Operation Market-Garden – the campaign for the Low Countries. Autumn 1944: Seventy years on*, (Helion & Company Ltd, Solihull, West Midlands B91 1UE)
- Dettore, G.J., *Screaming Eagle Gliders - The 321st Glider Field Artillery Battalion of the 101st Airborne Division in World War II*, (Stackpole, Mechanicsburg (PA) 2011)
- Diden, Jack & Swarts, Maarten, *Autumn Gale (Herbststurm). Schwere Heeres Panzerjäger-Abteilung 559, Kampfgruppe Chill and the German Recovery in the Autumn of 1944*, (De Zwaardvisch, Drunen 2013)
- Diden, Jack, *Fighting Spirit – Kampfgruppe Chill and the German recovery in the West between 4 September and 9 November 1944, a case study*, (Radboud Repository of the Radboud University, Nijmegen, 2012) (PhD afhandling, hvor tilladelse til brug er givet af forfatteren)
- Folsom, Seth W.B., *The Highway War – a marine company commander in Iraq*, (Potomac Books Inc., June 2006)
- Gardner, Ian, *Deliver us from darkness – The untold story of the Third Battalion 506 Parachute Infantry Regiment during Market Garden*, (Osprey Publishing, Long Island City, NY 11101, USA)
- Hamilton, Nigel, *Monty (vol.3) The Field-Marshal 1944-1976*, (Hamish Hamilton Ltd, Great Britain, 1986)
- Horrocks, Brian, *Corps commander*, (Sidgwick & Jackson, London 1977)
- Kershaw, Robert J., "It never snows in September". *The German View of MARKET-GARDEN and the Battle of Arnhem, September 1944*, (The Crowood Press, Ramsbury 1990)
- Koskimaki, George, *Hell's Highway: Chronicle of the 101st Airborne Division in the Holland Campaign, September - November 1944*, (Presidio Press, New York 2007)
- MacDonald, Charles B., *The Siegfried Line campaign*, (United States Army in World War, Center of Military History, United States Army, Washington (DC) 1993)
- McManus, John C., *September Hope: The American Side of a Bridge Too Far*, (New American Library, New York 2013)
- Montgomery, B.L., *The memoirs of Field-Marshal the Viscount Montgomery of Alamein*, (Collins, London 1958)
- Notes on the operations of 21 Army Group, 6 June 1944 -5 May 1945 (940.542.1) – (For-*

fatter, udgivelse tid og sted fremgår ikke, men vurderes at være udgivet af BAOR og er nu hjemmehørende ved Forsvarsakademiets Institut for Militærhistorie og krigsteori)

Piper, Arnold C., *Intelligence planning for airborne operations: a perspective from Operation Market-Garden*, (Fort Leavenworth, 1996)

Pouge, Forrest C., *The Supreme Command*, <http://www.ibiblio.org/hyperwar/USA/USA-E-Supreme/USA-E-Supreme-16.html> (4-10-2016)

Rapport, Leonard & Norwood, Arthur, *Rendevous with destiny – A history of the 101st Airborne Division*, (The battery Press, Nashville 2000)

Ryan, Cornelius, *A bridge to far*, (Hamish Hamilton, London 1974)

Saunders, Tim, *Hell's Highway – US 101st Airborne & Guards Armored Division*, (Leo Cooper, Barnsley, South Yorkshire 2001)

Sliz, John, *Bridging Hell's Highway, The 326th Engineer Battalion During Operation Market Garden*, (Market Garden Engineer Series-5, July 2011)

Truppenführung, HdV.300/1 (Berlin 1936)

Wilmot, Chester, *The Struggle for Europe*. (Wordsworth Edt. Ltd., Herfordshire 1997)

Noter

- 1 Koskimaki, George, *Hell's Highway: Chronicle of the 101st Airborne Division in the Holland Campaign, September - November 1944*, (Presidio Press, New York 2007) (Herefter: Koskimaki), p. 314. Uddrag af S/Sgt E. Jurecko dagbog fra 23. september, hvor han beskriver, at der forud er gået fire dage, hvor han ikke har haft tid til at føre dagbog.
- 2 Indholdsfortegnelserne og indhold i FM 100-5, Operations (1944), FM 7-40, The Rifle Regiment (1942) eller FM 7-20, The Infantry Battalion (1942) rummer kapitler/afsnit om angreb, forsvar og march, samt sikring under holdt og bevægelse – men ingen retningslinjer for, hvordan enheder skal agere i en flydende, uklar situation med hastigt skiftende opgaver. Efterfølgende omtales de blot som f.eks. FM 100-5.
- 3 Dette bidrag til antologien tager udgangspunkt i den konkrete professionsrelevante undervisning på Hærens Officersskole (HO).
- 4 Operationens Grundprincipper er bl.a. beskrevet i Hærens doktrinbærende reglement Feltreglement I (FR-I), men mere om det i afsnittet om teori.
- 5 Wilmot, Chester, *The Struggle for Europe*. (Wordsworth Edt. Ltd. Hertfordshire, 1997). Se diskussion på pp. 523-532. Eller den totale mangel på omtale af 101st AB hos Hamilton pp. 90-100.
- 6 Se f.eks. beskrivelsen i Ambrose, Steven, *Efter D-dag*, p. 119 ff; eller Ryan, Cornelius, *A bridge too far*, (Hamish Hamilton, London 1974), p. 302ff.; heroverfor står bl.a. især Ambrose, Steven, *Band of Brothers: E Company, 506th Regiment, 101st Airborne from Normandy to Hitler's Eagle's Nest* (Simon & Schuster, 08/07/2001), der dog omhandler et søsterregiment; se også Atkinson, Rick, *The guns at last light*, (H. Holt and company, New York) (Herefter: Atkinson), kort p. 258 og Koskimakis samlede beskrivelser.
- 7 Rapport, Leonard & Norwood, Arthur, *Rendezvous with Destiny - A history of the 101st Airborne Division* (The battery Press, Nashville 2000) (Herefter: Rapport) er den semi-officielle historie om 101st AB deltagelse i 2. VK. Bygger bl.a. på interviews, krigsdagbøger og AAR. Koskimaki er til dels baseret på Rapport, men rummer samtidig detaljer fra en lang række interviews med veteranerne;
Kershaw, Robert J., "It never snows in September". *The German View of MARKET-GARDEN and the Battle of Arnhem, September 1944* (The Crowood Press, Ramsbury 1990) er en velskrevet og detaljeret gennemgang af det tyske (taktiske) syn på operationen; Didden, Jack, *Fighting Spirit - Kampfgruppe Chill and the German recovery in the West between 4 September and 9 November 1944, a case study* (Radboud Repository of the Radboud University, Nijmegen, 2012) er personligt stærkt kritisk over for Kershaw jf. mail mellem forfatter og Didden (medio november 2016).
- 8 https://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Market_Garden omtaler et tab på 2118 (med ref. til *A bridge too far*) – et lidt anderledes tal (2110) findes i MacDonald, Charles B., *The Siegfried Line campaign* (United States Army in World War, Center of Military History, United States Army, Washington (DC) 1993) (p. 199) – herefter MacDonald.
- 9 De mest detaljerede kilder bl.a. Koskimaki beskriver et væld af detaljer også om 501 PIR, men da den er baseret på personlige erindringer fra mange veteraner, er den uklar i sine taktiske perspektiver i tid, rum og ressourcer. (F.eks. møder soldaterne oftest Tiger kampvogne (Didden, Kershaw samt de tyske KTB omtaler konkret andre typer kampvogne, men ingen Tiger) og tillige omtaler veteranerne næsten kun 88mm FLAK. Dem var der en del af, men en gennemgang af de tyske organisationsskemaer i f.eks. Kershaw samt *Lexikon der Wehrmacht* <http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/inhaltsverzeichnis1.htm> - viser, at der var væsentligt flere morterer og tillige en lang række artilleripjecer. Rapport rummer ligeledes en lang række detaljer, men den dækker hele divisionens kamp og har fokus, hvor kampen er hårdest, hvilket dermed ikke tilgodeser beskrivelsen af 501 PIR's kamp.
- 10 Dansk doktrin beskriver, at "offensive taktiske aktiviteter", dvs. angreb, kan variere afhængigt af tid til forberedelsen i hhv. angreb fra bevægelse eller angreb efter opmarch (se f.eks. HRN 010-001 p. 306).
FM 100-5 giver retningslinjer for "attack in a war of movement" og "attack on an organized position". FM 7-40 og FM 7-20 giver detaljerede retningslinjer for de forskellige faser i et angreb bl.a.

- opklaring, rekognoscering og planlægning, fremrykning og angrebet på målet samt forfølgelse. Der er dermed en stor grad af overlap eller doktrinær arv fra FM til nutidens danske doktrin.
- 11 https://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Market_Garden - giver et overblik over operationen i tid og rum. Highway 69 benævnes herefter blot som Hovedvejen.
 - 12 LLOC: Land lines of Communications eller i dansk militær terminologi oftest blot forsyningslinjer eller – akser.
 - 13 Combined Arms er i dag indskrevet i dansk doktrin i FR-I pkt. 20 som: Samspil mellem elementer og midler er centralt for at løse opgaven. I FR-III, der er reglementet for stabsprocedure, omtales begrebet bl.a. under Combined Arms Rehearsal, der er en form for krigsspil, der afprøver sammenhængen i planerne mellem befalende og udførende. I FM 100-5 og FM 7-40 omtales *combined arms* ikke, men omvendt omtales bl.a. *unity of effort* i samme kontekst – og tillige fremgår det ofte, at en våbenart ikke alene kan løse taktiske opgaver (uden en stor risiko for tab). Se f.eks. FM 100-5 pkt.22+25 eller antitesen pkt. 26: *Infantry is capable of limited offensive action*.
 - 14 I rammen af taktiske opgaveanalyser, bl.a. på HO, afgrænses opgaver ud fra de operative faktorer: Tid, Rum og Ressourcer. Se skitse "Rum" på p.5 øverst, der viser 501 PIR's operationsområde for lokaliteter og generelle terræn-karakteristika.
 - 15 En diskutabel påstand, især fordi styrkeforhold svingede konstant. Men senere i analysen vil det fremgå, at de tre bataljoner under 501 PIR over tid møder op imod 10 tyske infanteribataljoner støttet af artilleri, panserværn o.a.
- På HO anvendes til tider en analysemetode, der søger at forklare kampens udfald ud fra det numeriske styrkeforhold, det relative styrkeforhold og sidst det relative styrkeforhold i terræn. Denne metode vil dog ikke blive anvendt her, da den har en tendens til at forklare udfaldet ud fra rent matematiske faktorer.
- I øvrigt vil der i bilag: Organisation af 501 PIR, indgå en kortfattet beskrivelse af regimentsorganisationen, herunder det numeriske.
- 16 Se "Notes on the operations of 21 Army Group, 6 June 1944 - 5 May 1945" (940.542.1), p. 26: Efter opslutningen fra XXX korps havde 501 PIR støtte af få britiske kampvogne fra 44 RTR og lejlighedsvist fra artilleri. Men terrænet besværliggjorde bevægelse med tungere våben. (Herefter: 21 AG); desuden lå XXX Korps' tyngde nordligere som omtalt i Horrocks, Brian, *Corps commander* (Sidgwick & Jackson, London 1977) mellem pp. 85-126, (herefter: Horrocks).
 - 17 En mulig analytisk niveaudeling, der på HO anvendes enten snævert: Strategisk, operativt, taktisk – eller bredt: Politisk-strategisk, militært-strategisk, operativt, taktisk, sub-taktisk, teknisk.
 - 18 FR-I, pkt. 1.4.
 - 19 Se Kilder og litteratur.
 - 20 Rapport, pp.279ff; Didden/Swarts, pp. 210ff; Didden, p. 179; Kershaw, p. 144: Beskriver alle ankomsten af uddannelsesenheder fra skolerne i s'Hertogenbosch. Alarm-Einheiten i form af bataljonerne Ewald og Duchstein behandles senere. I bidraget her behandles tilfangetagelsen 17. september aften af 46 mand fra 501 PIR ved Kasteel ikke.
 - 21 Terminologien: Aktion, reaktion og modreaktion (for tabende part) er fra FR-III, stabsprocedure og anvendes under afprøvning ("krigsspil") af planen.
 - 22 MacDonald, (p. 194)
 - 23 Ibid., p. 201.
 - 24 Se skitse over rum på p. 5.
 - 25 Se bilag over organisation af 501 PIR.
 - 26 MacDonald p. 186n; Rapport pp. 328 ff.: "*the 501 accomplishes a Cannae*". D+3 er 20. september. Tillige anføres sammesteds at General Taylor traf beslutningen om at ændre formen for operationerne sent på D+2.
 - 27 FR-I, pkt. 1.4.7.
 - 28 Kershaw, pp. 249ff, 334; Didden pp. 183ff: "*Made it clear to ... Model that the bridge at Veghel offered the best opportunity to cut.*"

- 29 Ud over Clausewitz inddrages bl.a. Jomini, Liddell-Hart og Fuller. Det er dog særligt under undervisningen i oprørsbekæmpelse (COIN), at teoretikere som Caldwell, Galula, Nagl og Kilcullen applikeres direkte på opgaveløsning.
- 30 Føringsprincipperne er beskrevet i FR-I pkt. 1.6. og kan betragtes som en model over føreridealet. F.eks. beskrives krav til førerens profil og placering på kamppladsen. Denne teori anvendes som bindeled mellem undervisningen i fagene taktik og ledelse.
- 31 FR-I pkt. 1.4. ff: Operationens Grundprincipper er bl.a. bindeled mellem taktik og krigshistorie. De omfatter følgende principper Målet, Offensiv, Tyngde, Økonomi med kræfterne, Kræfternes samspil, Bevægelse, Overraskelse, Sikring samt de nyere principper Fleksibilitet og Moral/Etik.
- 32 Rummer et indre (militært) og et ydre (samfunds) kredsløb, der påvirker hinanden. Se f.eks. Kredsløbsforstyrrelser: http://www.krigsvidenskab.dk/sites/default/files/militaert_tidskrift_141.aargang_nr.4_2013.pdf for en nyere tolkning af kredsløbet.
- 33 Bl.a. udførligt undersøgt i Anne Sofie Schønnings kandidatopgave om officersuddannelserne (2016).
- 34 FR-I pkt.1.4: På alle niveauer gælder enkelte grundlæggende og varige principper.
- 35 I velbedømte hovedopgaver udarbejdet på Hærens Officersskole på bachelor-niveau anvendes typisk mellem to og fire grundprincipper. Det samme gør sig gældende i øvelses- og eksamensopgaver, der udarbejdes i forbindelse med undervisningen i faget Krigshistorie.
- 36 FM 100-5. Findes i relation til 2. VK i tre udgaver: en fra 1941 og den anvendte, der vurderes tidsmæssigt at være mest relevant, idet den er udgivet 15. juni 1944. Yderligere en udgave af FM 100-5 blev udbredt fra tidligt 1945.
- 37 FM 7-40 er jf. FM 21-6, List of Publications for Training (april 1944), den gældende udgave. Det er muligt, at der er udgivet en udgave mellem april 1944 og september, hvor operationen gennemføres. Det er dog ikke lykkedes at finde informationer, der kan bekræfte dette. I øvrigt oplister FM 21-6 alle de reglementer, manualer m.v., der er udgivet i perioden fra primo 1939 og frem til dets udgivelse i april 1944. Endelig findes endnu en udgave af FM 21-6 fra april 1945.
- 38 FM 7-20 er retningsgivende for infanteribataljonens kamp, også for faldskærmsinfanteribataljonen.
- 39 FR-I, pkt. 1.4.1. Forsætter med "*fastlæggelse af mål er grundlaget for alle dispositioner. Det er derfor vigtigt at holde fast ved det valgte mål, indtil dette er nået. Mellemfaldende mål har derimod kun værdi, så længe de er nødvendige til opnåelsen af hovedmålet*".
- 40 Opgaver kan stilles enten med et tidskrav eller til opgaven er løst.
- 41 FM 100-5 definerer ikke konkret målet, men beskriver facetter af målet flere steder. Tydeligst og mest relevant er afsnittene under hhv. angreb og forsvar.
- I pkt. 434: Under angreb beskrives fem forhold, der skal overvejes i fm. valg af mål:
- Målet skal kunne tages inden for de krav, tid og rum stiller (til den overordnede opgave).
 - Erobringen skal tilintetgøre fjenden eller tvinge ham til tilbagegang.
 - Valget af mål (tolket som i tid og rum) skal frembringe en koncentration af anstrengelserne.
 - Det skal være let at stedfæste (tolket som i terrænet).
 - Dets erobring skal gavne fremtidige operationer.
- I pkt. 578 beskrives to forhold, der rummer målet med forsvar: For det første at vinde tid til ankomsten af forstærkninger, som en forudsætning for overgangen til offensive operationer, og for det andet at kæmpe forsvarskamp, såfremt direkte befalet af foresat. Se tillige pkt. 26 for hensigten med infanterienheders kamp. Hverken i FM 7-40 eller FM 7-20 findes en eksplicit definition af målet. Begge har dog beskrivelser af hvordan målet udvælges. Se f.eks. FM 7-40, pkt. 173.d, der beskriver, hvorledes målet kan udvælges enten som en fjende eller som et dominerende terrænområde eller kritisk infrastruktur. Sammesteds beskrives mulighederne for at udpege mellemfaldende mål. Herefter detaljeres målets karakteristika i underpunkter (a-d). Beskrivelsen her er i nogen grad anderledes end den i FM 100-5, men det skyldes efter alt at dømme terrænets dimensionerende indflydelse på infanterienhedernes kamp. Se tillige FM 7-40 pkt. 234.b med hensyn til målet i forsvarskamp.

- FM 7-20 refererer eksplicit tilbage til både FM 7-40 og FM 100-5. Se f.eks. under angreb pkt. 135.b, Objectives.
- 42 Udtrykket beskriver hvilken grad af befalingsret og – pligt enhedschefen har over for tildelte enheder. Se i øvrigt f.eks. FR-I pkt. 1.6.11. Kommando- og kontrolforhold. Kommando- og kontrolforhold er ikke beskrevet i FM 100-5 eller FM 6-40 (jf. deres indeks) – omtaler i stedet det overordnede begreb “attached” dvs. tilknyttet.
- 43 21 AG p. 24, hhv. pkt. 94 og pkt. 93 – tillige kommer 44 RTR under “operational command” af 501 PIR jf. p. 26. 21 AG var operativt ansvarlig for løsningen af opgaver – og i overensstemmelse med Montgomerys praksis var der befalet dybt ned i de taktiske detaljer. Se f.eks. Horrocks beskrivelse på pp. 92-93 samt gengivelsen af den skriftlige ordre, pp. 98ff.
- 44 FR-I pkt. 1.4.2.
- 45 FM 100-5, pkt. 115. samt FM 7-40, pkt. 149.
- 46 Ibid.
- 47 FR-I pkt. 1.4.6.
- 48 Se FM 7-40, pkt. 156, der omtaler fordele ved at bevæge sig skjult og ud på modstanderens flanker, samt pkt. 173.b. der beskriver, hvor hovedvægten i angrebet bør lægges (i terrænen), nemlig imod det svageste sted i den fjendtlige opstilling. Se samtidig figur 4.-9 på pp. 116-121. FM 7-20 gennemgår fra pkt. 114 detaljeret de overvejelser, bataljonen bør gøre, når den nærmer sig fjenden, men er tydeligt skrevet ud fra en føringsfilosofi, der kun i mindre grad tillader handlefrihed ved underførerne.
- 49 Se f.eks. Rapport, pp. 315, 324 (tyske bevægelser), 331, 335, 339.
- 50 Se f.eks. Didden, pp. 159 ff; Kershaw, pp. 137-147, 249-262, 278-287. Yderligere faktuelle optegnelser kan findes i LXXXVIII KTB.
- 51 Rapport, pp. 268-277; Saunders, Tim, *Hell's Highway – US 101st Airborne & Guards Armoured Division*, (Leo Cooper, Barnsley, South Yorkshire 2001) (Herefter blot Saunders), p. 133: Luftlandsætningen gennemføres mellem 1301 (I/501PIR) og 1306 (II og III/501 PIR). Det tager II og III/501 omkring 45 min samt I/501 omkring en time at blive sammendraget.
- 52 Se skitse 501 PIR operationsområde. Er baseret på Saunders, p. 158 “*The battle of the road*”.
- 53 På Hærens Officersskole undervises i typeslag, hvoraf “dobbeltomfattende” eksemplificeres ud fra Cannae (216 f.Kr.). De to øvrige er “skrå slagorden” eksemplificeret ved Leuctra (371 f.Kr.) og “gennembrudsslaget” Gaugamela (331 f.Kr.).
- 54 XVIII AB pdf. p. 36.
- 55 Koskimaki, p. 202; Rapport, p. 275.
- 56 Rapport, p. 277; Saunders, p. 133: Det vurderes, at det er D-Coy, der tager kanal-vejbroen, idet de beskrives som at rykke frem forrest. Hvorvidt D-Coy fortsætter forrest imod broen over Aa er uklart. Det ville give taktisk fornuft at fortsætte fremad med forreste enhed frem for at gå i stilling og afvente, at F-Coy overtog opgaven.
- 57 Warren, Dr. John C., USAF AIRBORNE OPERATIONS IN WORLD WAR II, EUROPEAN THEATER. <http://cgsc.cdmhost.com/cdm/compoundobject/collection/p4013coll8/id/222/rec/35> (7-8-2016) p.105: “... *taken all it's D-day objectives intact.*”. Herefter: Warren. eller <http://cgsc.contentdm.oclc.org/cdm/ref/collection/p4013coll8/id/3379> (herefter XVIII Corps), p.83, “*without incident*” eller McManus, John C., *September Hope: The American Side of a Bridge Too Far* (New American Library, New York 2013), p. 146, “*with relative ease*”. Herefter: McManus.
- Også Bando, Mark, *101st Airborne – The Screaming Eagles in World War II* (Zenith Press, MBI Publishing Company, St. Paul, MN 55101, USA) p. 117 “*secured the area*”.
- 58 Rapport, p. 274; Sliz, John, *Bridging Hell's Highway, The 326th Engineer Battalion During Operation Market Garden* (Market Garden Engineer Series-5, July 2011), pp. 1, 4ff. Herefter: Sliz; se også Koskimaki, p. 209. Enheden består af et faldskærmskompagni (C-Coy) og til operation Market-Garden også af et provisorisk faldskærmskompagni. Resterende dele er luftlandsatte i svæveplaner. Det skyldes, at ingeniørenheder råder over materielpakninger, der vejer og fylder; se endvidere Saunders, p. 133.

- 59 Sliz, p. 4; Koskimaki, p. 209: Deling fra A-Coy og deling fra B-Coy formodentligt samlet i et provisorisk kompagni af føringsmæssige hensyn.
- 60 MacDonald, p. 144.
- 61 Rapport, p. 279: Omtaler "50 prisoners"; Sliz, p. 7: Omtaler "rear-echelon troops" og "32 prisoners" – angiveligt det samlede antal tyskere taget ved alle fire broer.
- 62 KTB LXXVIII (RH-24-88-91), pp. 498-499: "Aufgang Korpsbefehl nr.11" i kontekst af luftland-sætningen samt Didden/Swarts, p. 210 og Kershaw, p. 115: Synes at være de to forrest fremryk-kende bataljoner Faldschirm Ersatz und Ausbildungs Regiment 1 (senere samlet i KG Jungwirth).
- 63 KTB LXXVIII (RH-24-88-91) p.498 samt detaljeret beskrevet i Didden/Swarts, pp. 210ff.
- 64 Kershaw, pp. 69ff beskriver de tyske indledende reaktioner – herunder de facto doktrin for vigtigheden af en umiddelbar imødegåelse (jf. citat øverst på p. 69: "We knew from experience that the only way to draw the tooth of an airborne landing, with an inferior force, is to drive right into it.")
- 65 LXXXVIII KTB (RH-24-88-91) p.93 (KG Chill og FLAKBDE 18 melder begge ind om situationen ved Zon – der er ingen optegnelser om Veghel 17 SEP).
- 66 FM 100-5 pkt. 996 alle underpunkter fra a.-f. er offensivt orienteret.
- 67 Koskimaki, pp. 202ff: Hævder at beslutning om dobbeltomfattende blev truffet en dags tid før – eller omkring 15. september. Se skitse: 501 PIR operationsområde.
- 68 Buckley, p. 45: Finalized 13th September; Warren pdf., p. 90: Kronologien i kilden peger på, at beslutningen om DZ/LZ blev truffet omkring 12. eller 13. september; se også Koskimaki, p. 202, der hævder omkring 15. september, hvilket må have været i absolut sidste øjeblik i forhold til ordreformidlingen ved *troop carrier command*.
- 69 Warren, p. 89: Omtaler specifikt broen ved Arnhem, men det gælder tillige de øvrige broer; Piper, Arnold C., *Intelligence planning for airborne operations: a perspective from Operation Market-Garden* (Fort Leavenworth 1996), p. 13: Nævner chefen for 82. Division, general Gavins prioriteringer ved valg af DZ som: "Proximity to objectives, Enemy flak and ground defenses, Accessibility for troop-carrier aircraft, Suitability of terrain". Det antages, at 101. Division havde samme prioriteringer; Buckley drøfter emnet på pp. 6-47.
- 70 Rapport, p. 277.
- 71 Koskimaki, p. 202; Rapport, p. 278.
- 72 Stor set alle de broer, som kampene drejer sig om, er forberedt til sprængning. Såvel de store broer ved Nijmegen, Grave og Arnhem som de mindre broer f.eks. ved Zon, Veghel og Best var besat af tyske styrker. Der var bl.a. luftværn samt formodentlig andre enheder til objekt-nærsikring (ONS) og ødelæggelseshold (Ø-hold). I øvrigt er de fleste broer forberedt med forholdsordre "må ikke", hvilket vil sige, at de tyske førere regner med at anvende broerne til f.eks. tilbagetrækning af de styrker, der står i det vestlige Holland – eller, som der står i "A Bridge too far", pp. 327-328: Til modangreb.
- 73 Kershaw, pp. 58ff; Reinharts AAR, LXXXVIII (RH-24-88-129), p. 8: Reinharts AAR fokuserer på bestræbelserne imod Zon/Best – ikke imod Veghel. Se tillige note 61 hvad angår størrelsen.
- 74 Rapport, p. 298: Overvurderer i nogen grad tyskernes styrke; Didden/Swarts: Duchstein angriber kl. 2010 dog uden at være i kontakt med Ewald imod S; Koskimaki, pp. 219ff beskriver i detaljer kampen, herunder at den var voldsomst kl. 0400.
- 75 Warren, p. 119: "... a relatively easy day"; heroverfor MacDonald, p.153: "...had held their positions against persistent but small German attack"; XVIII Korps' udsagn var nogenlunde midt imellem på pdf, p. 36: "several light enemy attacks were repulsed".
- 76 MacDonald, Charles B., *The Siegfried Line campaign* (United States Army in World War, Center of Military History, United States Army, Washington (DC) 1993), p. 152, herefter McDonald. Rapport, p. 299; Koskimaki, pp. 92ff; Warren, p.119: Drejer sig om 907 Glider Artillery Battalion med 12 stk 105mm pjecer samt 377 Parachute Artillery Battalion med formodentlig 18 stk 75mm pjecer (organisatorisk normering). Især Koskimaki p. 103 og Rapport p. 152 bemærker, at kun meget få pjecer når frem før D+2.
- 77 Atkinson, p. 271: Går videre end det: "Lost the very first day".

- 78 21AG p. 39. “..harbored for the night”; også Saunders, p. 63; Horrocks, p. 99 har en diametralt anderledes udlægning: “Speed absolutely vital”. Paradoksalt skriver Horrocks selv på p. 105 “next morning they advanced”, dvs. at der næppe har været bevægelse om natten.
- 79 21 AG pdf, p. 7: “Under operational command of 101st” samt pdf, p. 21: “44 RTR and a sqn of Royals and a bty RHA; også Saunders, p. 132.
- 80 Rapport p. 299; Warren, p. 129.
- 81 Rapport, p. 312; McManus, p. 222: Især de tre artilleribataljoner 377 Parachute Artillery, 321 & 907 Glider Artillery battalion havde betydning for 501 PIR kamp.
- 82 Warren, p. 130: 2300 personer er planlagt og blot 1300 ankommet til LZ; se også Rapport, p. 299: Der tilgår 40 ud af 68 pjecer, hvilket dog fortsat var en betydelig ildkraft.
- 83 Sliz, p. 20; MacDonald, p. 150: Broen ved Son passerer 0645 af Guards Armored Division/XXX Korps; Warren siger 0615. Veghel nås af den britiske forspids kl. 0645-0715: Didden, p. 179: 15/19th Hussars. “44 RTR... would not arrive until the early evening of the 19th.”
- 84 Didden/Swarts, p. 215: “horrendous losses”; Kershaw, p. 143: “took (the railroad bridge) in the afternoon”. Erobringen er vanskelig at genfinde i de amerikanske kilder om samme periode f.eks. Rapport, pp. 320-325, samt kort 44; Koskimaki, pp. 200-220; se tillige RH-24-88-91, pp. 499ff, der ikke omtaler erobring af en bro.
- 85 LXXXVIII KTB (RH-24-88-91) optegnelser i perioden 17 SEP ca. 1400 og frem til 18 SEP 1145 omtaler IKKE Veghel – herefter i optegnelsen 18 SEP 1205 fremgår Veghel som en del af korpsets manøvreplan, der sigtede på et angreb fra såvel øst (med 107 PzB som hovedstyrke) samt fra vest (med 59 Infanterie Division som hovedstyrke og støttet af Btl Ewald, den ene af de to “Alarm-Einheiten” fra s’Hertogenbosch). Den anden “alarm-einheit” (Btl Duchstein), der blev dirigeret imod Veghel nord for Aa floden er nævnt, 18 SEP 1145, udetaljeret som “værende i angreb”, hvilket formodentligt betyder, at korpset ikke har modtaget nyt fra Btl Duchstein (18 SEP Kl. 1500 tillige omtalt som 1. Fsch. Jg. Btl. med anmærkningen: Mangler yderligere meldinger. I dagsmeldingen Kl.2055 anvendes betegnelsen “uafklaret” om situationen).
- 86 Se f.eks. Saunders, pp. 142, 150; også Didden/Swarts, bl.a. pp. 217, 243.
- 87 Didden/Swarts, p. 210: S’Hertogenbosch var hjemsted for uddannelsesfaciliteter for de tyske faldskærmsjægere i rammen af Fallschirm Ersatz und Ausbildungs-Regiment 1.
- 88 MacDonald, p. 187; samt *Notes on the operations of 21 Army Group*, 6 June 1944 -5 May 1945 (940.542.1), pp. 28 ff.
- 89 Rapport, p. 329: Indeholder et citat fra general Taylor og synes kronologisk at passe med 20. september; McManus, p. 344 beskriver Taylors overvejelser bag ændringen af manøvreide, men peger på 22. september morgen som tidspunktet; se også Saunders, p. 41, der siger 20. september.
- 90 Kortet viser bl.a. bugtningerne på Aa, der begrænsede mulighederne for at udfolde kampkraft: Rapport, p. 330 samt skitse p. 331; Koskimaki, p. 225.
- 91 Rapport, p. 321 beskriver Col H.R. Johnsons beslutning D+2 om at udstille posteringer og samtidig holde hovedstyrken samlet. Samtidig beskrives tidspunktet for beslutningen om angreb som “morgen D+3”.
- 92 Intelligence driven operations er terminologi, der hører hjemme i oprørsbekæmpelse. Som tidligere nævnt var de angreb, 501 PIR, gennemførte bl.a. baseret på detaljerede efterretninger leveret af hollændere. Se bl.a. Koskimaki, pp. 223-224 i kontekst af Dinther og Heeswijk.
- 93 Rapport, p. 324, 336: III/501 PIR var sendt til Eerde 18. september; Koskimaki, p. 285: Enheder fra II/501 PIR var i Erp 20. september.
- Se også skitser over D+1 – D+3 i Participation of the 101st Airborne Division in Operation Market for the period of D to D+10 Pathfinder teams of the 82nd Airborne Division in Operation “Market” - http://www.benning.army.mil/library/content/Virtual/Documents/Hardcopy/paper/D731.1_E91_no419.pdf (Herefter Pathfinders) - disse viser at III/501 kom til Eerde omkring 19.-20. september. Det vurderes dog at være ukorrekt.
- 94 Koskimaki, pp. 225-228; Saunders, pp. 141ff; Rapport p. 331; Didden/Swarts, p. 236.
- 95 Didden/Swarts, p. 237: Omtaler bataljon Weller, der er resterne af bataljon Duchstein jf. note 51; RH-24-88-91, pp. 509ff samt omtaler *I FJ btll*, der må være identisk med bataljon Duch-

- stein/Weller, men understreger "*fehlen hier Meldungen*", hvilket synes logisk på baggrund af kampens resultat.
- 96 Der er en uoverensstemmelse mellem Didden/Swarts, pp. 236ff og Rapport, pp. 331ff. De amerikanske kilder nævner ikke eksplicit, at tyskerne var i gang med et angreb. De giver nærmere indtryk af, at kampen indledes ved sammenstød med tyske sikringsled. Det udelukker dog ikke, at tyskerne var i gang med et angreb.
- 97 Rapport, p. 330: Nævner bl.a. Capt Stachs (A-Coy) initiativ som væsentligt bidrag.
- 98 Bennet, David, *A Magnificent Disaster – The Failure of Market Garden, The Arnhem Operation, September 1944* (Casemate, 1016 Warrior road, Drexel Hill, PA 19026, 2008), p. 130. Herefter Bennet; Rapport, pp. 329ff; Koskimaki, pp.226-228.
- 99 Rapport, p. 336.
- 100 Didden/Swarts, p. 237: Tab på 458 ud af 520 mand, incl. de to KG-chefer (først Duchstein, så Weller).
- 101 ETO-016 viser bataljonen organisatorisk på 706 mand – herfra skal fraregnes tab over de første dage samt led, der løser andre opgaver. F.eks. overvågning i ryg og på flanker; Didden/Swarts, p. 215: Et batteri med fire styk 88 mm luftværnsprojeciler.
- 102 Pathfinders, skitsen over D+3 – denne oplysning modsiges i Rapport, Koskimaki og MacManus, men kan stemme såfremt Pathfinders blot viser, hvor III bataljon var da den fik til opgave at angribe imod Schijndel.
- 103 Rapport, p. 318; Didden/Swarts, p. 215; MacManus, p. 345; Koskimaki, p. 228.
- 104 Didden/Swarts, pp. 241ff samt kort p. 243 angiver GR 1035 samt Faldschirm Ersatz Bttl. under Jungwirth, sidstnævnte på ikke mindre end 952 mand. Medregnet Ewald synes efterretningsrapporten nævnt i note 90 at passe fint; RH-24-88-91, p. 125: omtaler orientering af repræsentant fra KG Huber, 21. sep. 1230, hvilket tidsmæssigt stemmer overens med en taktisk orientering forud for indsættelse; Didden, pp. 186 ff., beskriver KG Huber enslydende, hvilket måske skyldes, at Didden i høj grad er grundlaget for Didden/Swarts.
- 105 Rapport, p. 342; Saunders p. 148.
- 106 Koskimaki, p. 228. I givet fald burde det være hovedstyrken af KG Huber (Omtales i RH-24-88-91 p. 125 som Zuber, men Didden/Swarts peger på, at der er såvel en KG Zuber over for XII (BR) corps som KG Huber over for 501 PIR).
- 107 Saunders, p. 139; Didden/Swarts, p. 245: Omtaler dog her A-Sqn, mens p. 243 nævner B-Sqn. https://en.wikipedia.org/wiki/British_Armoured_ formations_of_World_War_II: 18 midteltunge kampvogne ved fuld styrke.
- 108 Rapport, p. 345: Skitsen viser at et batteri fra 321 artilleriafdeling ankom i løbet 22. september; Rapport, p. 348: Tillige skulle 377 artilleriafdeling primært støtte 502 PIR's angreb og sekundært 501 PIR.
- 109 Didden/Swarts, p. 240; Didden, p. 169: Primært 59 ID, sidenhen 346 og 711 ID. De sidste to optræder ikke omkring Veghel – og var formodentligt nedslidte efter en længerevarende indsats. Sidstnævnte afløste enheder, f.eks. KG Zuber, der jf. KTB LXXXVIII var involverede i forsvarskampene imod XII (Britiske) korps syd for Tilburg (ca. 50 km sydvest for Veghel); se også Kershaw, p. 34.
- 110 McManus, pp. 345ff: Fokuserer på, at 501 PIR er bundet i kamp væk fra broerne i Veghel; Saunders, pp. 147ff; Rapport, pp. 342ff og Didden/Swarts, p. 243: Anvender udtrykket kost og fejebakke på p.237 "*broom and dustpan*".
- 111 Didden/Swarts, p. 242; Didden, p. 185: Rapporteret styrke for KG Huber: Tre infanteribataljoner, to batterier (middeltungt) artilleri, et let luftværnsbatteri samt et kompagni selvkørende panserjægere fra 559. panserjægerafdeling; Kershaw opgiver de samme tal, men uden tydelig kildeangivelse.
- 112 Didden, p. 185: 107 Panserbrigade (inklusive en panserbataljon og en pansergrenaderbataljon), en infanteribataljon (I?) fra Grenadierregiment 16, en artilleriafdeling med tre middeltunge batterier, en luftværnsafdeling samt en mindre SS KG Heinke; Kershaw omtaler p. 250 omtrent de samme enheder samt tillige også KG Richter (og ikke KG Heinke). Endvidere skriver han,

- at KG Walther fik tilgang af I/Faldskærmsregiment 21 og SS Panserbataljon 10 – igen har Kershaw ingen kildeangivelser. På organisationsskemaerne p. 335 fremgår der ingen KG.
- 113 MacDonald, pp. 187ff: Antyder at general Taylor havde efterretninger pr. 22. september om angreb både fra øst og vest. Didden/Swarts, p. 244.
- 114 MacDonald, p. 188 omtaler “a swift move”, men må hentyde til I/501, da III/501 først nåede frem efter daggry og dermed var undervejs i ca. 10 timer; også Koskimaki, p. 228, der nævner, at ordre kom 1700 om straks at påbegynde bevægelsen; også Saunders, p. 150.
- 115 Koskimaki, p. 229.
- 116 Didden, pp. 185 ff. samt kort p. 18 kan bidrage med en forklaring, da III/501 bevæger sig om (eller nord for jernbanen), mens en del af KG Huber bevæger sig om vejen ved Weibosch nord herfor; se også Rapport, p. 344 og Koskimaki, pp. 251-252, der beskriver noget af den forvirring, som især III bataljon oplevede i løbet af natten; fra tysk side (LXXXVIII KTB (RH-24-88-91)) er der ingen optegnelser.
- 117 Didden/Swarts, pp. 243ff; Saunders, p. 150.
- 118 Rapport, pp. 342ff: I formation C(-), B, HQ, A. III formation følger jernbanen med I-Coy mod højre (nord), H-Coy mod venstre (syd); herefter G og HQ-Coy.
- 119 Hverken Koskimaki, pp. 228ff eller Rapport, pp. 342ff, forklarer baggrunden.
- 120 Koskimaki, p. 228: “*was to start its move at 2200 hours*”.
- 121 Rapport, p. 347 omtaler “*Two tanks and two hundred men*”; Didden/Swarts, pp. 244ff. angiver tidspunktet samt enheden som I/1035 GR (jf. Lexicon der Wehrmacht fra 59 ID); se også MacManus, p. 345: KG Huber of 59 ID “*two Infantry battalions supported by SP artillery and tank destroyers*”.
- 122 Didden/Swarts, p. 243: KG Huber bestod i alt af tre infanteribataljoner og en (sammensat?) artilleriafdeling; Saunders, p. 152: III bataljons sene ankomst skyldtes bl.a., at den i løbet af natten havde føling med tyskerne (sandsynligvis KG Huber) og dermed var angrebshastigheden nedsat. Herudover spillede som nævnt også formation og starttidspunkt en rolle.
- 123 Koskimaki, pp. 251-253; Saunders, p. 152; Didden, p. 185.
- 124 Rapport, pp. 344ff., se især skitsen på p. 345, der illustrerer en kamplads uden kontinuerlige fronter; se også MacDonald, pp. 189ff. og Saunders, p. 153.
- 125 Dettore, p. 157: “*support of 501 in repelling vigorous enemy counter attacks*”. Stemmer med beskrivelsen af kampene i landsbyen om formiddagen 22. september og forud for III/501's ankomst.
- 126 Koskimaki, p. 253: Beskriver at chefen for III bataljon ventede for at undgå egenbeskydning; Saunders, p. 152.
- 127 Saunders, pp. 152ff., beskriver flere enkelte episoder og nævner bl.a., at der tages fanger fra 1 FJR samt 49 ID og 59 ID.
- 128 Se f.eks. Rapport, p. 351: (8 amerikanske tab over for 25 dræbte og 45 tilfangetagne tyske), p. 336: (12 amerikanske tab og 418 tyske), p. 800 angiver et anslået samlet amerikansk tab på 721 mand i Holland, men giver ikke et samlet tysk. Såfremt de tyske tabstal i kamp med 501 PIR forsøges opgjort, er det med en høj grad af usikkerhed, men alene antallet af fanger opgives som minimum til: 17. september 50 fanger (p. 279), 18. september: 43 fanger (p. 299), 20. september: 418 fanger (p.336), 21./22. september: 125 + 45 +250 fanger samt 170 (sårede, der efterlades i Schijndel) (pp. 350-351).
- 129 Rapport, p. 351; Saunders, p. 156. Pathfinders, skitse D+5 stemmer ikke helt med Rapportens beskrivelse, men giver klare tidspunkter for ankomst til lokaliteter. F.eks. anføres at I/501 PIR ankom til Weibosch D+5 kl. 1940.
- 130 Det falder uden for denne opgave at undersøge bestræbelserne på højeste taktiske niveau, 2 Armé, men på dette tidspunkt havde XXX Korps passeret Waal om Nijmegen, mens XII korps pressede på i vest for at udvide korridoren, mens VIII korps angreb i øst ligeledes for at udvide korridoren fra dens begyndelse og imod nord. Dermed angreb XII korps imod det tyske LXXXVIII Korps' sydflanke (bl.a. 59 ID), så dette korps på en og samme tid måtte angribe imod øst ind imod korridoren og forsvare sig indædt imod angreb fra syd. Tilsvarende måtte

- LXXXVI Korps (herunder KG Walther) forsvare sig imod angreb fra syd og angribe imod vest ind imod hovedvejen. Se tillige indtegningen i LXXXVIII KTB (RH-24-88-91) 21 SEP Kl. 1130, der beskrev, at den tyske angrebsordre kommer direkte fra Feldmarschall Model, chefen for armegruppe B.
- 131 MacDonald, p. 191; Saunders, p. 161. Det skal anføres, at tyske kilder sparsomt beskriver indsatsen af KG Walther i rammen af Korps Obstfelder (omdøbt til LXXXVI AOK omkring 22 SEP 1200, da der gennemførtes en reorganisering af den tyske kommandostruktur). F.eks. er det ikke lykkedes at genfinde KTB i arkivet i Freiburg, der blot anfører, at LXXXVI AOK ophørte med at eksistere i Lille i august.
- 132 MacManus, p. 346: II/501 “*dispersed... along the (eastern) edges of the town*”; Saunders, p. 157. De amerikanske objekt-nærsikringer på broen omtales ikke af ham. Det vurderes, at disse i hvert fald indledningsvist kom fra II/501, der jo også havde erobret broerne 17. september – og ikke havde set nævneværdig kamp siden.
Jf. Willis, Lloyd, *The operations of 506 Parachute Infantry Regiment*, p. 12. <http://www.benning.army.mil/library/content/Virtual/Donovanpapers/wwii/STUP2/Wills,%20Lloyd%20E%20CPT.pdf> var der et kompagni fra II/506 PIR, der kl. 1400 var forrest under fremrykning efter at være frigjort fra tidligere opgaver i syd.
- 133 Rapport, p. 357; Saunders, p. 163.
- 134 Se skitsen med den rumlige afgrænsning i begyndelsen af denne artikel, situationen som markeret på det samtidige amerikanske kort samt Saunders, pp. 138-139.
- 135 Koskimaki, p. 302, map 11 og bilag 2: Centrum i II bataljons stilling er ved vejknækket mellem kanalen og Aa.
- 136 MacDonald, p. 190; Rapport, pp. 352ff., der beskriver, at tyskerne angreb mellem kanalen og Aa, hvilket synes usandsynlig pga. det trange rum; se Sliz, p. 26: 326 Airborne Engineer Battalion (3rd Plt/A-Coy om Aa samt 3rd Plt/B-Coy om kanalbroen); Koskimaki, p. 302; Diddens kort på p. 245 viser den mest sandsynlige angrebsakse omkring vejen fra Erp. B-btty rådede over 57 mm panserværnskanoner, der havde en høj mundingshastighed. De kunne på kortere til mellem-lang afstand gennemtrænge f.eks. 107 PzB Panther kampvogne; se f.eks. Didden, pp. 245 ff. om kampene ved Veghel og Rapport, pp. 314ff. for beskrivelse af panserværns betydning for kampen om Zon 19. september.
- 137 21 AG, p. 26ff.; se desuden Saunders, p. 165 for et konkret eksempel.
- 138 MacDonald, p. 189; Saunders, p. 167: Enheder fra KG Heinke/22 SS PzGR og 280 StuG Bde var i terrænet om Aa og kanalen; Didden/Swarts, pp. 250-256, omtaler alvorlige tyske tab blandt førerne.
- 139 Rapport, pp. 355-359; Koskimaki, pp. 289-290, 299: Beskriver en postering sydøst for Veghel samt fremrykning til føling på laveste taktiske niveau.
- 140 Saunders, p. 169: Er uklar i kronologien, men i forhold til marchorden fra syd var II/506 forrest og kommer længst imod nord, hvilket peger på, at de kom først; dette understøttes også af Didden/Swarts, p. 246 samt Evans, Robert H.C., *The operations of company G, 327 Glider Infantry Regiment*, <http://www.benning.army.mil/library/content/Virtual/Donovanpapers/wwii/STUP2/Evans,%20Robert%20H%20CPT.pdf>, p. 18, der angiver, at 327. først nåede frem efter KG Walther var nået frem til hovedvejen.
- 141 Rapport, p. 357: “*gave badly needed support*”; se også Saunders, p. 171.
- 142 Koskimaki, pp. 304-306; Rapport, p. 357: Omtaler endnu et tysk angrebsforsøg 22. september kl. 0945 og kl. 1400 samt 23. september “*soon after dawn*”.
- 143 Pathfinders skitse D+5 placerer som nævnte tidligere I/501 om Weibosch kl. 1940, og på skitsen D+6 er bataljonen indsat sammen med III bataljon. Det understøttes af Didden/Swarts, p. 255, der viser III bataljon nordligst og I sydligst – begge med front imod vest.
- 144 MacManus, pp. 348-350: Herunder også regimentets panserværnskompagni; se også Saunders, p. 173.
- 145 Koskimaki, p. 322.
- 146 Saunders, p. 156: kl. 1430 den 22. september.

- 147 Bennet, p. 152: “*KG Huber [was] virtually wiped out the previous day*” (hentyder til D+5); MacManus, pp. 350ff., beskriver, at den største trussel kom fra dele af KG Huber, der var inden for observationsafstand af vejbroen over kanalen, men også at de bliver nedkæmpet ledvist af de enheder, der marcherer imod nord for at overtage kampen mellem Veghel og Uden. Årsagen til de uklare beskrivelser kan være det entydige kildefokus på kampen for at stoppe KG Walthers angreb.
- Se tillige RH 24-88-94 (pdf., pp. 136 ff.) redegørelse pr. 23. september om, hvorfor KG blev ført af Huber og siden hen en kaptajn Mania (og ikke chefen for 59 division, Poppe). Bl.a. anføres det, at de fra vest/sydvest kommende tyske enheder kunne se “*broen*”, der var af “*jernbeton*”. Hvilken specifik bro, der er tale om, nævnes ikke, men det synes nærliggende, at det var jernbanebroen; se bl.a. billedet i artiklen her, der viser vejbroen over kanalen; også Didden, pp. 186ff.
- 148 Didden/Swarts, pp. 254ff., beskriver detaljeret de tyske bevægelser ned til bataljonsværdi. Heraf synes det sandsynliggjort, at den angribende styrke bestod af fem faldskærmsjægerbataljoner i front. Regnet fra syd var det III/FJR 6, I/FJR 6, I/FJR 2 samt FJR Herman Göring og Bttl. Ohler. I reserve var KG Jungwirth, der bestod af et faldskærmsjægeruddannelsesregiment på omkring 1.000 mand. Det skal understreges, at 501 PIR om Eerde kun angribes af dele af tre bataljoner; MacDonald, p. 192, beskriver klart de udfordringer, von der Heydte stod over for med sin sammensatte enhed (to bataljoner fra FJR 6 samt en bataljon fra FJR 2). De marcherede bl.a. hele natten for at nå frem til angrebsstart. Da ad hoc-regimentet nåede udgangslinjen, var SS KG Seger endnu ikke ankommet.
- 149 Saunders, p. 172.
- 150 Baseret på Koskimaki, pp. 257-357; Rapport, pp. 362.
- 151 Rapport, p. 362; Saunders, p. 156.
- 152 Rapport, p. 362: “*D+6 moved from Weibosch to take over the defence of ... Eerde*” D+6 er 23. september.
- 153 Saunders, p. 183: Hovedvejen var lukket i 35 timer. Angiver her, at KG Walther har mistet ca. 25 % af sin samlede styrke. Det anses dog for mere vigtigt for afbrydelsen af det tyske angreb, at modangrebene medførte en risiko for omringning pga. XXX Korps samt VIII Korps angreb fra syd. Tillige har angrebsstyrken haft behov for genforsyning og genordning.
- 154 Tolket ud fra Didden, Didden/Swarts samt Kershaw: Kommandoforhold: LXXXVIII/15 armé har det overordnede ansvar. Chill er taktisk chef, med kommando over de taktiske grupper bl.a. Jungwirth (herunder resterne af KG Huber samt dele af 1053 GR) og hovedparten af von der Heyte (FJR 6) samt KG Dreyer. Samlet styrke vurderes af Didden/Swarts på p. 252 til knap 3500 mand. Tillige råder tyskerne over (dele af) 559. panserjægereafdeling samt flere artilleri- og luftværnsenheder;
se tillige RH 24-88-94 (pdf., pp. 138 ff.) redegørelse pr. 23. september, hvorunder KG Chill kl. 1232 befaler, at angrebet skal gennemføres om aftenen den 23. september, men også at opgaven ændres i sydlig retning på grund af et amerikansk angreb (formodentlig kampene ved Eerde).
- 155 Bennet, p. 157. Målet: “*retake the rail- and road bridge over the... canal*”. Teksten tager dog fejl mht. enheden og skriver, at det er 502 PIR; MacManus, pp. 351ff.; Saunders, p. 187.
- 156 Rapport, p. 363: Støtten kom specifikt fra 907. artilleriafdeling og måske fra andre afdelinger inden for rækkevidde. Nævner også A btty/81. Luftværns- og panserværnsbataljon; se også Saunders, p. 187.
- 157 MacManus, p. 354: Formodentligt forsat fra B-sqn/44 RTR. Støtten fra de tre Shermans var dog ineffektiv pga. terrænets mange små klitter; Rapport, p. 363 nævner ni britiske kampvogne, der bliver sendt frem til I bataljon. Han angiver på p. 364 angrebstidspunkt til kl. 1215.
- 158 Saunders, pp. 189ff: kl. 1800 har KG Jungwirth indsigt og ildvirkning. Ved mørkefald 24. september “*...positions in the woods astride the road*”
- 159 Didden/Swarts, p. 254: Målet var (fortsat) at erobre broerne ved Veghel;
Se tillige RH 24-88-94 (pdf., pp. 149 ff.), hvoraf det fremgår at LXXXVIII AoK ikke længere betragter erobringen af broerne ved Veghel som en opgave, der kan løses.
- 160 MacDonald, p. 192; se også Rapport, p. 366, der beskriver, at det er en gruppe fra 1 deling/A-Coy, der beskytter sydflanken, men bremses af mortar og artilleriild.

- 161 I 501 PIR operationsområde. F.eks. kan det hævdes, at 107 PzB indledende kampe ved Zon 20. september også var rettet mod en blokering af hovedvejen. Især fordi broen var under direkte ild fra kampvognskanoner.
- 162 Natten mellem 17.-18. september var den forreste angribende bataljon Irish Guards gået i "lager" (beredskabsområde) ved Valkenswaard syd for Einhoven. Enheder fra 506 PIR fik jf. 21 AG (p. 28) først kontakt den 18. kl. 1700.
- 163 Didden/Swarts og Rapport bemærker begge, at KG Huber stort set blev nedkæmpet i løbet af 22.-24. september. En årsag til den manglende omtale kan være at 101. Division indsats mod Schijndel fragmenterede KG Huber. Denne opsplittning medførte bl.a., at de angribende (nordlige) dele af KG måtte have styrker både imod nord og øst i form af posteringer og objektnærskrifter og imod syd og vest i mod for at møde de angribende bataljoner fra 501. Det er tænkeligt, at KG blev hastigt nedslidt for til slut at gå i opløsning.
- 164 Indledningsvist blev amerikanerne om Eerde angrebet af enheder af både KG von der Heyte (hvis hovedmasse bestod af FJR 6) og KG Dreyer (der rådede over to faldskærmsjægerbataljoner: Bataljon Herman Göring og Batalion Ohler) – senere deltog mindst en yderligere KG (Jungwirth), men den var indsat længere imod syd.
- 165 Se afsnittet om Schijndel. I bataljon når frem ca. 0130 og III omkring 0930. (se bl.a. Saunders, p. 153).
- 166 Montgomery bliver ofte citeret for at hævde, at operationen var en 90 procents succes se f.eks. Ryan (1974), p. 532, (der har citatet fra Warren, p. 146).
- 167 Numerisk værdi brovægter: Et forstærket kompagni; KG Duchstein/Weller: 1 bataljon; KG Huber: 3 BTN; KG Walther sydflanke: To bataljoner samt en panserbataljon. KG Jungwirth nordflanke: ca. to bataljoner.
- 168 http://www.history.army.mil/html/books/iraq/TotS/Tip_Spear.pdf. Se desuden "On point II": <http://www.history.army.mil/html/bookshelves/resmat/GWOT/OnPointII.pdf>, der dækker fra det taktiske og op i de højere af krigsføringens niveauer. Eller f.eks. Folsom, Seth W.B., *The Highway War – a marine company commander in Iraq* (Potomac Books Inc., June 2006). Seth Folsom var kompagnichef i 2003 – og har siden udgivet bøger om virket som bataljonschef i både Irak og Afghanistan.
- 169 <http://www.history.army.mil/html/bookshelves/resmat/GWOT/index.html> rummer en række kilder, der beskriver operationer rundt omkring i Afghanistan.
- 170 Montgomery (1958), pp. 296ff: De to andre årsager angives til Eisenhowers manglende tyngde (hos Montgomery) samt at DZ/LZ lå for langt væk fra broerne ved Arnhem. Kun sidstnævnte påtager han sig noget ansvar for.
- 171 <https://www.forces-war-records.co.uk/units/4513/ghq-liaison-regiment/> (hentet 10. december 2016). Beskriver i generelle vendinger den formelle organisation af en del af efterretningsorganisationen. Bl.a. har 2 Armé ti patruljer ude foran de tre korps (VIII, XXX og XII) og hvert korps har desuden kontrol over en patrulje.
- 172 Data er baseret på ETO-16, Koskimaki samt <http://www.history.army.mil/documents/ETO-OB/AbnDs-ETO.htm>, der giver lidt andre tal, men organisationen er baseret på situationen marts 1945.
- 173 Kompagniet har tre delinger med hver 41 mand samt kommandodeling med mortar- og maskingeværsektion. <http://www.wareestablishments.net/U.S.A/Airborne/Infantry%20Regiment%20Parachute%20December%201944.pdf> Nogle kilder nævner tillige en panserværnssektion.
- 174 Silz, pp. 2-5, idet kommando- og kontrolforhold ikke er specificeret.